

RESSOURCER & RESULTATER

2016

ÅRSBERETNING

CRT

SIDE	INDHOLDSFORTEGNELSE
5	FORMANDENS BERETNING 2016
7	LEDELSENS BERETNING 2016
8 - 23	RESSOURCER OG RESULTATER 2016 – ET SAMLET OVERBLIK
24 - 25	REGIONAL ØKONOMI
26 - 27	PROJEKT - KURSUS I CRT'S REGIONALE MODEL
28 - 29	TURISME
30 - 31	PROJEKT - ANALYSE AF KRITISK MASSE FOR KYST- OG NATURTURISME DK 2016
32	REGIONAL UDVIKLING
33	PROJEKT - SUCCESFULDE PRODUKTIONSVIRKSOMHEDER I LANDDISTRIKTER
34 - 35	PROJEKTER 2016
	FORMIDLING 2016:
36	VIDENSKABELIGE PUBLIKATIONER (PEER REVIEWED)
36	ANDRE FORSKNINGSPUBLIKATIONER
36	PAPERS OG OPLÆG PÅ FORSKERKONFERENCER
37	ANDRE PRÆSENTATIONER
38 - 39	ANDET (TV, RADIO, TRYKTE MEDIER, FOLKEMØDET M.M.)
	UDVALGT PROJEKT 2016:
40 - 41	EFFEKT AF FRAGTPRISNEDSÆTTELSER TIL OG FRA BORNHOLM
	FRA VORES EGEN VERDEN:
42	BESTYRELSESMEDLEMMER
42-44	PERSONALE
45	RESULTATOPGØRELSE I HOVEDTAL
46	KONTAKT OG KOLOFON

FORMANDENS BERETNING 2016

Centerets regnskab for 2016 viser et underskud på 211 t. kr. Da egenkapitalen er flot genopbygget og nu er på 1,5 mio. kr., vil underskuddet blive dækket af en reduktion på egenkapitalen. Den realiserede nettoomsætning for CRT er på op imod 11,5 mio. kr., hvor ca. halvdelen af midlerne kommer fra staten og halvdelen fra medfinansiering fra eksterne partnere til de projekter, CRT løfter. Omsætningen på 11,5 mio. kr. er tilfredsstillende, og ambitionen over de kommende år er et støt stigende aktivitetsniveau i centeret.

Bestyrelsen vedtog i 2015 en ny strategi 2015-2018 for centerets virke. Ledelse og medarbejderne i centeret er i fuld gang med at realisere denne strategi. Opgaven er fortsat at skærpe centerets ydelser med at bedrive forskning og rådgivning i udvikling af yderområder til brug for strategi- og politikudvikling lokalt, regionalt, nationalt og internationalt. CRT skal være den foretrukne samarbejdspartner for kommuner, regioner og nationale aktører i at skabe ny indsigt og nye løsninger for erhvervs- og turismeudvikling i yderområder og på øer i Danmark. Der er ingen tvivl om, at der er større behov for denne indsats end nogensinde før, til gavn for en balanceret udvikling i Danmark.

Regering og Folketing har gennemført en række initiativer for at sikre vækst i hele Danmark. Centeret skal påtage sig en vigtig rolle i forhold til at kvalificere vidensgrundlaget for sådanne beslutninger. Centeret kan her byde ind med en stærk økonometrisk kompetence og kapacitet til dataanalyse samt til analyser af innovation og erhvervsudvikling.

Målet for de kommende år er at skabe et endnu stærkere og tydeligere CRT, der yder forskning og udvikling i yderområder til brug for politik- og strategiudvikling. Målet er gennem centerets indsats både at skabe helt ny viden, nye indsigter og ny anvendelse af eksisterende viden.

Bestyrelsen er konkret optaget af, at centeret sikres en vækst gennem flere eksterne projekter, stærkere sammenhæng mellem forskning og anvendelse, skarpere formidling og kommunikation af resultater samt endnu stærkere bidrag til vidensbaseret udvikling på Bornholm. Egne seminarer og en klar profil på Folkemødet er fortsat helt centralt.

Centerets rolle for vidensbaserede initiativer for en balanceret udvikling i hele Danmark er vigtigere end nogensinde.

Lars Erik Jønsson
Bestyrelsesformand

LEDELSENS BERETNING 2016

I STRATEGIENS ANDET ÅR

Med 2016 gik CRT ind i det andet år med den nye strategi, CRT Strategi 2015–2018: Viden, vækst og velfærd. Fokus for 2016 har således været på implementering af strategien på hvert af områderne, Forskning, Kommunikation og Organisation. Det har bl.a. betydet, at CRT i 2016 supplerede hovedstrategien med en strategi for kommunikationsindsatsen og i slutningen af året også tog hul på arbejdet med et egentligt forskningsprogram.

CRT's særlige bidrag som selvstændig forsknings- og udviklingsinstitution er teori- og metodeudvikling med relevans for yderområder og øer gennem komparativ samfundsvidenskabelig analyse. Det komparative element skal forstås sådan, at vi bruger forskellige cases sammen med en bred vifte af teoretiske og metodiske indgangsvinkler. Det betyder også, at vi i modsætning til andre vidensmiljøer, der også beskæftiger sig med yderområder og landdistrikter, sjældent analyserer dem isoleret set, men hellere sat i en kontekst, være det sig rumligt, politisk eller økonomisk. Denne tilgang til at forstå yderområder er en af CRT's styrker, da de videnskabelige medarbejdere ikke blot forstår yderområdernes udfordringer, men også de relationer og strømme, der forbinder dem til omverdenen og vice versa.

TEGN PÅ SPIRENDE VÆKST

Strategien er en organisk vækststrategi. Vi skal være flere, nå et højere aktivitetsniveau, have flere samarbejdspartnere og blive set og hørt mere. I det perspektiv har det været meget tilfredsstillende, at det målrettede fokus på projektudvikling tilbage i 2015 resulterede i en omsætningsfremgang for den indtægtsdækkede virksomhed på 9% i 2016. Målt pr. årsværk er fremgangen endnu bedre, nemlig 11%. Det har dog desværre ikke kunnet opveje effekten af dels reduktionen af bevillingen fra Uddannelses- og Forskningsministeriet med 200 t. kr. og dels de økonomiske forpligtelser forbundet med en meget lang opsigelse. Det samlede resultat er således et underskud på 212 t. kr. trods den øgede aktivitet.

ET ÅR MED NYE PROJEKTER

Projektet, Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter – arbejdskraft og jobskabelse, støttet af Landdistriktpuljen, analyserede dels arbejdskraftanvendelsen, dels indsatsen på fire nøgleområder hos særligt succesfulde landdistriktsproduktionsvirksomheder og sammenlignede dem med virksomheder i byområder samt virksomheder uden vækst.

Det innovationsfundsstøttede projekt InnoCoast startede også i 2016. CRT gennemførte i første fase af projektet i samarbejde med AAU en lang række interview med aktører på Bornholm inden for den spirende outdoorbranche. CRT prøvede, efter flere år uden, igen i 2016 kræfter med undervisning på universitetsniveau. Det regionaløkonomiske team på CRT, der bor til leje hos Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet, udviklede en "legetøjsversion" af Den Regionale Model for Erhverv og Beskæftigelse, SAM-K & LINE®, og anvendte den til kurset "Applied General Equilibrium Analysis" for 4. og 5. årsstuderende på KU's jordbrugs- og miljøøkonomuddannelser. Det var også i 2016, der for alvor skulle damp på Socialfondsprojektet Viden & Vækst. Men på grund af manglende tilslutning til projektet blev det i første omgang nødvendigt at justere forventningerne til resultaterne. Hen mod midten af året blev det desværre også nødvendigt at tage det samlede projekt og samarbejdet i det op til revision. Det var ikke lykkedes partnerne, Væksthushovedstadsregionen, Business Center Bornholm, Campus Bornholm udover CRT selv, at løfte opgaven. CRT besluttede, frem for at bruge flere forgæves kræfter som projektleder, at overdrage opgaven. Projektet videreføres i 2017 med VHHR som projektleder og kraftigt reducerede projektmål. CRT er fortsat partner og skal i 2017 drive et netværk om innovationsledelse for virksomhedsledere på Bornholm.

UDSIGTERNE FOR 2017

CRT har lagt fundamentet for vækst. Der er kommet flere langvarige projekter i hus i løbet af 2016 som supplement til de eksisterende, og økonomien er trods underskuddet i 2016 fortsat sund med en lean drift. I 2017 forventes der rekrutteret yderligere videnskabeligt personale dels som led i generationsskiftet i Den Regionale Model og dels som en oprustning af forskningsaktiviteterne. Derfor er forventningerne til fremtiden også fortsat lyse og optimistiske.

Lene Feldthus Andersen
Direktør

RESSOURCER OG RESULTATER 2016 – ET SAMLET OVERBLIK

AKTIVITETERNES FORDELING

Center for Regional- og Turismeforsknings aktiviteter fordeler sig på tre felter ift. formål, bidrag til omverdenen og målgrupper. Disse tre felter er:

NY VIDEN

Her udvikler vi ny teori; driver grundforskning frit uden andre bindinger end vores egen søgen efter ny viden om fænomener. Vi udvikler nye modeller og forståelser, som senere kan finde anvendelse i såvel anvendt forskning som udvikling hos os selv eller hos aktører i turisme og regional udvikling.

NY INDSIGT

Her opnår vi ny indsigt i fænomener i specifik sammenhæng. Vi anvender ny viden – egen og andres – rettet mod specifikke mål og målgrupper. Vi afprøver og eksperimenterer; vi laver anvendt forskning.

NY ANVENDELSE

Her anvender vi ny viden og ny indsigt til at udvikle nyt. Vi hjælper nationale, regionale og lokale aktører i turisme og regional udvikling til at indføre nye eller forbedre eksisterende forhold - produkter, processer eller systemer.

STRATEGISKE MÅL

Disse aktiviteter opdelt i ny viden, ny indsigt og ny anvendelse, skal fremme CRT's langsigtede strategiske mål, opdelt i tre hovedindsatsområder: Forskning, formidling og organisation. Forskning udgør, som det også fremgår af figuren, kernen i CRT's virke. Formidling er dér, hvor CRT med udgangspunkt i sin forskningsbaserede vidensproduktion går ud og gør en forskel gennem dialog og samarbejde med sine målgrupper.

FIGUR 1: CRT'S KONCEPT

De langsigtede strategiske mål for områderne forskning og formidling er:

- Bedre sammenhæng mellem forskning og anvendelse og konsolidering af faglige kerneområder
- Mere og bedre formidling af forskningsresultater
- Større kommunikativ gennemslagskraft og kompetence
- Forbedret bidrag til vidensbaseret udvikling på Bornholm
- Fremme vækst og udvikling i yderområder og på øer

FIGUR 2: OMSÆTNINGSFORDELING

I 2016 havde aktiviteterne på CRT følgende fordeling målt på omsætning:

FIGUR 3: AKTIVITETER FORDELT EFTER OMSÆTNING

NY VIDEN

Grundforskningsaktiviteterne på CRT finansieres af bevillingen fra Uddannelses- og Forskningsministeriet og udmøntes i videnskabelig publicering, deltagelse i videnskabelige konferencer og nationale og internationale forskningsnetværk såvel som forskeruddannelse, fx ph.d.

VIDENSKABELIG FORMIDLING

I 2016 opnåede CRT gennem centrets videnskabelige publicering en Bibliometrisk Forskningsindikator (BFI)¹ på 5,5 mod 6,5 i 2015. Set over tre år er den gennemsnitlige BFI 5,33. Følgende videnskabelige artikler og konferencebidrag har bidraget til niveauet for 2016:

¹ Den bibliometriske forskningsindikator formål er at afspejle universiteternes forskningsaktivitet, og dette gøres ved at måle på antallet af publikationer. Den bibliometriske forskningsindikator belønner de forskningspublikationer, der publiceres i de mest anerkendte kanaler inden for faget.

- Feldthus Andersen, L. og Zhang, J.: Economic effects and policy implications of reducing VAT rates in hotel sector in Denmark – who and what benefits? The 25th Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research. D. 28. – 30. september 2016, Turku, Finland.
- Havtorn Larsen, L.: From guilt to engagement. Oplæg på the Nordic Ruralities conference, Akureyri, Island, 22.-24.05 2016
- Manniche, J.: Multi-locality and relationality: bricks to a new rural development paradigm? Presentation at the Nordic Ruralities conference in Akureyri/Iceland May 22-24 2016.
- Marcussen, C.H. (2016): Visualising the network of cruise destinations in the Baltic Sea – A multidimensional scaling approach. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism. Routledge, pp. 1-15.
- Marcussen, C.H. (2016): Quantitative analyses in cruise tourism studies. – Kapitel i bogen Cruise Business Development. Springer-forlaget. Redigeret af Alexis Papathanassis.
- Marcussen, C.H.: Airbnb at Danish destinations [with an emphasis on Bornholm]. Travel and Tourism Research Association, TTRA Europe, Shannon, Ireland, 20.-22.4.2016.
- Zhang, J. and Enemark, A.E. (2016): Factors Influencing Businesses Performance in Hotels and Restaurants. Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism (APJIHT), Volume 5, Issue 1, June 2016.

- Zhang, J. og Marcussen, C. H.: Shared economy accommodation services in coastal vs. city destinations in Denmark. The 25th Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research. D. 28.-30. september 2016, Turku, Finland.

Derudover har CRT bidraget som gæsteredaktør:

- Manniche, J. and Sæther*, B.: Gæste-editorer af Special Issue af European Planning Studies: "Nordic Food Approaches". Bidrag fra seks nordiske forskerteam er accepteret af review. Planlagt udgivelse: juli 2017.

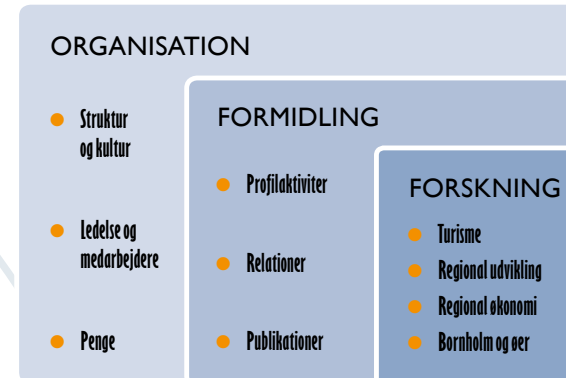
* Oslo University

Center for Regional- og Turismeforskning præsenterede desuden sine forskningsresultater på 4 internationale videnskabelige konferencer i 2016 med i alt 6 konferencebidrag.

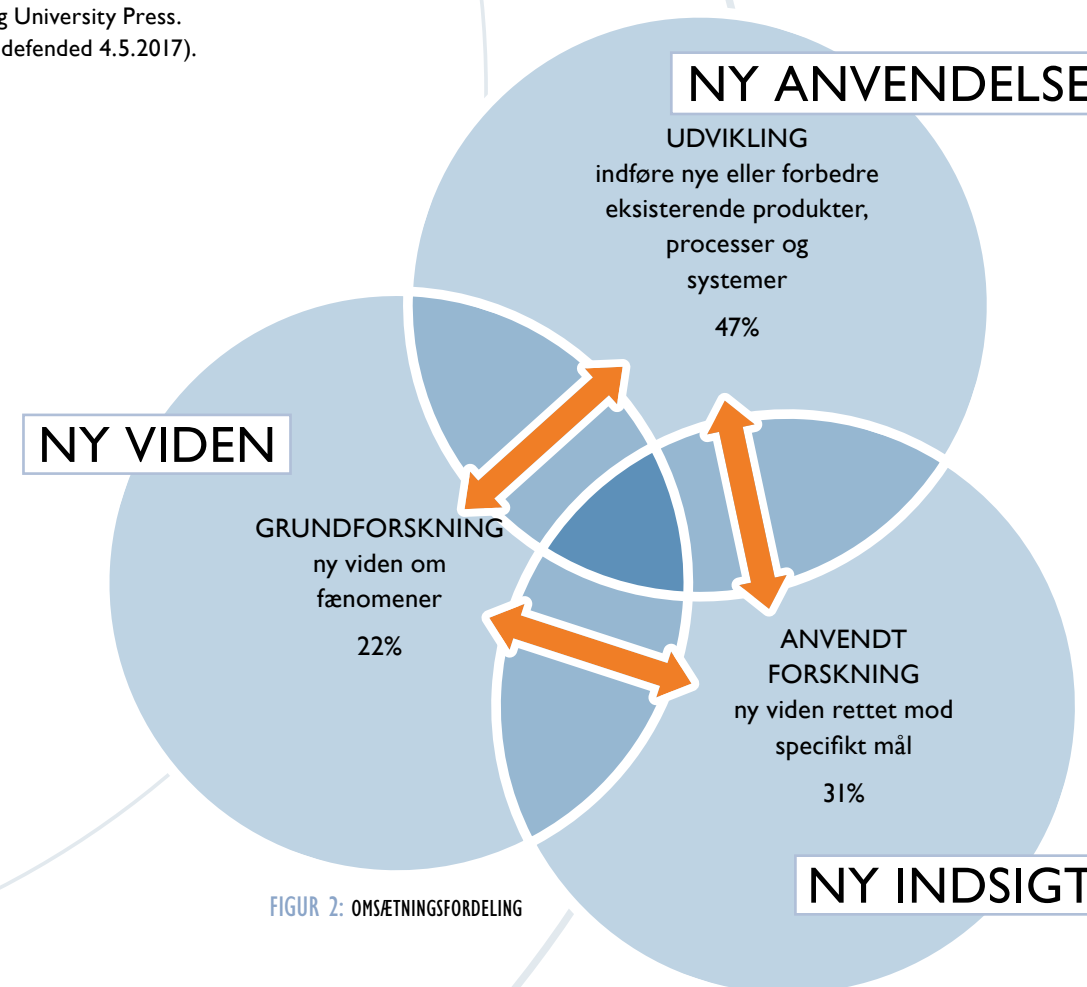
Endeligt er der indleveret en ph.d.-afhandling, der forsvares d. 4. maj 2017:

Larsen, K.T.: Laboured Learning – Investigating challenged localities through a geography of vocational Education. Submitted PhD dissertation (monograph, 240 pages).

Aalborg University Press.
(To be defended 4.5.2017).

FIGUR 1: CRT'S KONCEPT

FIGUR 2: OMSÆTNINGSFORDELING

Aktivitetsfelt	2016		2015	
	Omsætning (DKK)	Andel (%)	Omsætning (DKK)	Andel (%)
Ny viden	2.521.000	22	1.970.000	18
Ny indsigt	3.477.000	31	3.514.000	32
Ny anvendelse	5.326.000	47	5.570.000	50

FIGUR 3: AKTIVITETER FORDELT EFTER OMSÆTNING

FORSKNINGS- OG VIDENSNETVÆRK

- Center for Regional- og Turismeforskning deltog i 14 nationale og internationale forsknings- og vidensnetværk i 2016.
- Derudover har CRT deltaget i et forskningsnetværksmøde, A New Platform for Island Studies på Campus Gotland om østudier sammen med repræsentanter for andre øforskningsmiljøer i Europa.

NATIONALE

- Analysearbejdsgruppen under Det Nationale Turismeforum
- Dansk Statistisk Forening
- Forsker-praktikernetværket for erhvervsuddannelser
- Liv og Land – forskernetværk under Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter
- Morgenmadsnetværk på IFRO omkring modeller
- Nationaløkonomisk Forening
- REG LAB
- SEDIRK (Sektorforskningens Direktørkollegium)
- TiD (Turismeforskerne i Danmark)

INTERNATIONALE

- A New Platform for Island Studies, Campus Gotland
- CIRCLE (Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy), Lunds Universitet, Sverige
- International Academy of Culture, Tourism and Hospitality Research
- Nordic Section of Regional Studies Association
- NORTHORS (The Nordic Society for Tourism and Hospitality Research)

BEDRE SAMMENHÆNG MELLEM FORSKNING OG ANVENDELSE OG KONSOLIDERING AF FAGLIGE KERNEOMRÅDER

Center for Regional- og Turismeforskning har som strategisk mål at skabe bedre sammenhæng mellem forskning og anvendelse og konsolidere sine faglige kerneområder. Disse mål er i løbet af året forfulgt gennem især følgende projektaktiviteter:

- Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter – arbejdskraft og jobskabelse. Projektet har til formål at medvirke til en mere nuanceret diskussion af landdistrikters og mindre byers bidrag til vækst og udvikling.
- Innovation in Coastal Tourism: Co-creating Competitive Experiences (InnoCoast). Forskningsprojekt om dansk kystturisme. Om udvikling af stedbundne og konkurrencedygtige udendørstilbud, som appellerer til aktive turister på såvel nær- som fjernmarkederne, samt hvordan de kulturelle og kulinariske potentialer, som danske kystbyer besidder, omsættes til oplevelsestilbud af internationalt format.
- Ph.d.-projektet ”Unge mellem fag og sted – Erhvervsuddannelsessystemet i danske yderområder”
- Begivenhedsbaseret befolkningsanalyse og -model. Forskningsprojekt med det formål at forbedre og kvalificere befolkningsfremskrivninger med fokus på flytningen fra by til land.
- Analyse af fremtidens kompetencebehov i Region Nordjylland – Fremkom 3 (i samarbejde med COWI).
- Oplandsanalyse for Danske Havne. Et analysesystem, som fremover skal kunne analysere danske erhvervshavnens lokal-, regional- og nationaløkonomiske betydning.
- Analyse af effekten af fragtprisnedsættelser på de samfundsbegrundede ruter til/fra Bornholm.
- Specialversion af Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE® vedr. sundhed, velfærd og velfærdsteknologi.
- Opdateret analyse af kritisk masse for kyst- og naturturismen i Danmark.
- Viden & Vækst – Socialfondsprojekt på Bornholm, hvor formålet er at identificere, udvikle og afholde kompetenceudvikling i virksomheder på Bornholm.
- Modeludvikling – Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®
- Direkte og afledte effekter af den økonomiske betydning af turismen for hver af de 98 kommuner.
- Undervisning i beregnelige generelle ligevægtsmodeller (CGE), en klasse af økonomiske modeller der bruges til at vurdere, hvor en økonomi kan reagere på forskellige ændringer.

NY INDSIGT OG NY ANVENDELSE

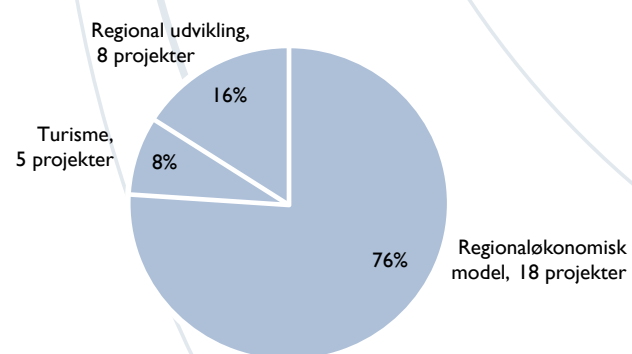
12

Hovedaktiviteterne på Center for Regional- og Turismeforskning er anvendt forskning og udviklings- og rådgivningsprojekter. Disse udgjorde tilsammen 88% af CRT's aktivitet i 2016. Resultaterne af disse aktiviteter kan vurderes på omfanget af følgende:

- projekter
- kommunikation
- kontakt med aktører i lokal, regional, national og international politikformulering og beslutningstagen.

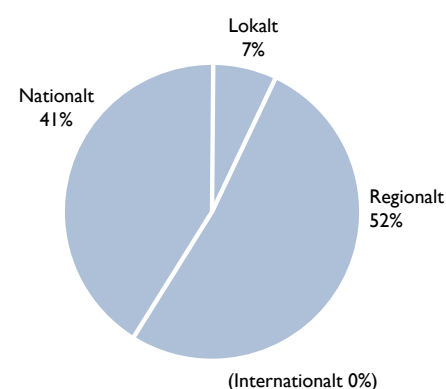
OMFANGET AF PROJEKTER

Center for Regional- og Turismeforskning gennemførte 31 eksternt finansierede anvendt forsknings-, rådgivnings- og udviklingsprojekter i 2016 (til sammenligning var der 35 tilsvarende projekter i 2015). De efterfølgende figurer viser projekternes fordeling på CRT's tre faglige temaer: Regionaløkonomisk model, Turisme og Regional udvikling samt efter geografisk orientering (lokalt, regionalt, nationalt og internationalt) og endeligt projekternes fordeling i omsætningsintervaller.

FIGUR 1: PROJEKTOMSÆTNING FORDELT PÅ FAGLIGE TEMAER

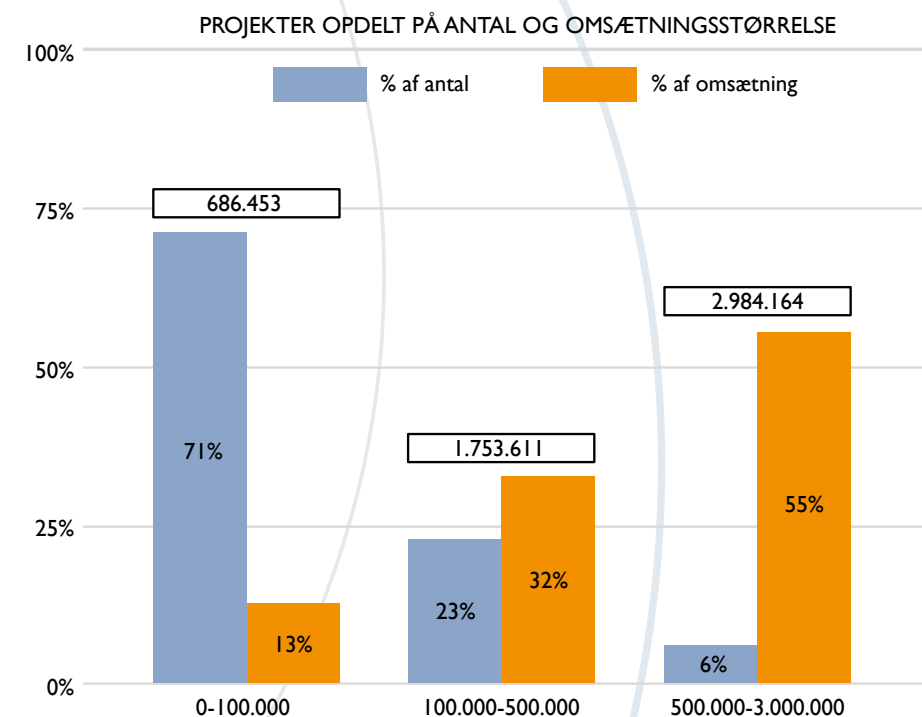
I forhold til 2015 har projektsammensætningen opgjort på faglige temaer ændret sig en smule. Der er sket et mindre fald inden for 'Regionaløkonomisk model' (fra 78% i 2015 til 76% i 2016). Andelen af projekter inden for 'Turisme' er faldet lidt mere (fra 12% i 2015 til 8% i 2016), mens andelen af projekter inden for 'Regional udvikling' til gengæld er steget (fra 10% i 2015 til 16% i 2016). Den store andel af projekter inden for aktivitetsområdet 'Regionaløkonomisk model' skyldes, at det i høj grad er efterspørgselsdrevet og fortsat oplever en stigende interesse fra omverdenen. Aktivitetsområdet 'Regional udvikling' er i særlig grad præget af behovet for selv at udvikle og rejse midler til projekter. Stigningen vi ser i 2016 skyldes den forholdsvis store udviklingsaktivitet i 2015, som har resulteret i projekter i hus for 2016 og år frem, og det begynder nu at slå igennem på antal projekter.

FIGUR 2: PROJEKTOMSÆTNING OPDELT PÅ GEOGRAFISK ORIENTERING

Opgjort på geografisk orientering er der sket en mindre ændring i projektsammensætningen i 2016 i forhold til året før. Andelen af den lokale projektsætning er faldet fra 12% i 2015 til 7% i 2016. Andelen af projektsætning, der er regionalt er uændret ift. året før med 52%, og andelen af internationale projekter er faldet fra 1% i 2015 til 0% i 2016. Til gengæld er andelen af den nationale projektsætning steget fra 35% i 2015 til 41% i 2016. Den høje andel af omsætning for regionale projekter skyldes i høj grad den store interesse for CRT's regionaløkonomiske kompetencer og analyseredskaber.

13

FIGUR 3: PROJEKTFORDELING EFTER ANTAL OG OMSÆTNINGSSTØRRELSE. TALLENE OVER SØJLEN ANGIVER DEN SAMLEDE OMSÆTNING I KR.

Med 10,11 projektmedarbejderårsværk i 2016 (2015: 10,25 årsværk) har medarbejderne haft en gennemsnitlig projektaktivitet på 3,07 projekter (2015: 3,41 projekter) for året som helhed. Den gennemsnitlige omsætning pr. projekt er i 2016 steget til 175 t. kr. (2015: 148 t. kr.), og det afspejler et stort spænd fra 1.500 kr. til ca. 2,3 mio. kr. En stor del af CRT's projekter er fortsat små, idet 71% af projekterne har en omsætning under 100 t. kr. Denne andel er steget

lidt i forhold til 2015, hvor det tilsvarende tal var 68%. Det er dermed endnu ikke lykkedes at vende udviklingen i projektsammensætningen i retning af færre og større projekter. De helt små projekter under 50 t. kr. er altovervejende honorarer for præsentationer og oplæg, levering af data fra den regionale model og små konsulentopgaver. Samtidig bidrager de to største projekter alene med 55% af omsætningen, hvilket også gjorde sig gældende i 2015.

RESSOURCER OG RESULTATER 2016 – ET SAMLET OVERBLIK

14

OMFANGET AF KOMMUNIKATION

Center for Regional- og Turismeforskning formidlede ny indsigt og anvendelse realiseret gennem den anvendte forskning og udviklings- samt rådgivningsaktiviteterne i lokal, regional, national såvel som international sammenhæng 38 gange i løbet af 2016 mod 35 gange i 2015.

FORMIDLING

ORIENTERING	ANTAL FORMIDLINGSAKTIVITETER
Lokalt	8 (Bornholm)
Regionalt	1 (alle regioner)
Nationalt	24 *
Internationalt	5 (heraf 3 i Norden)

FIGUR 4: FORMIDLINGSAKTIVITETER OPDELT PÅ GEOGRAFISK ORIENTERING

Oversigt over orienteringen i og omfanget af CRT's formidlingsaktiviteter i 2016.

*De 24 nationale formidlingsaktiviteter omfatter 8 oplæg på Folkemødet 2016 og 4 oplæg på Naturmødet 2016.

Der ses en tilbagegang i forhold til lokale og især regionale formidlingsaktiviteter. Derimod ses en fremgang i antallet af internationale formidlingsaktiviteter, og nationale formidlingsaktiviteter er næsten fordoblet siden 2015.

Derudover producerede CRT 9 skriftlige projektraporteringer i form af rapporter og notater i 2016 (mod 13 i 2015). Med 10,11 projektmedarbejderårsværk svarer dette til 4,65 kommunikations- og formidlingsaktiviteter pr. årsværk for året som helhed (mod 4,68 i 2015), altså nogenlunde samme niveau i forhold til året før.

CRT I MEDIERNE

Center for Regional- og Turismeforskning blev citeret eller omtalt i online medier 120 gange i løbet af 2016 mod 114 gange i 2015.

Derudover har 7 af CRT's medarbejdere optrådt tilsammen 35 gange i medierne i 2016.

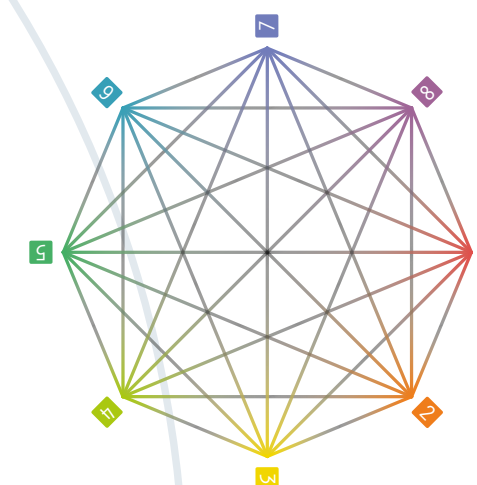
CRT har øget sin formidling via Facebook betragteligt og har produceret 69 opslag i 2016 mod 34 opslag i 2015. Antallet af følgere er i 2016 øget med 23% fra 308 pr. 31/12 2015 til 379 pr. 31/12 2016.

På crt.dk ses et stabilt besøgsantal på ca. 5.000 årlige besøgende.

OMFANGET AF KONTAKTER

CRT er en ressourcestærk organisation, der bidrager med og gør strategisk brug af sine kontakter til omverdenen i forhold til arbejdet med ny viden, ny indsigt og ny anvendelse. For i endnu højere grad at kunne arbejde strategisk er vores samlede kontaktportefølje opgjort på organisationsniveau og herefter kategoriseret i forhold til CRT's ressourcefunktioner som vidensleverandør, samarbejdspartner og netværksdel-tager inden for følgende otte overskrifter:

- 1 LEVERANDØR AF VIDEN OM REGIONAL MODELØKONOMI
- 2 LEVERANDØR AF VIDEN OM TURISME OG KULTUR
- 3 LEVERANDØR AF VIDEN OM UDVIKLING I YDEROMRÅDER
- 4 SPARRINGSPARTNER TIL LOKAL ERHVERVSUDVIKLING I OG UDEFOR DANMARK
- 5 DEL AF NATIONALE NETVÆRK
- 6 SAMARBEJDSPARTNER MED VIDENSINSTITUTIONER
- 7 AFTAGER AF MIDLER OG FORMIDLER AF RESULTATER FRA PROGRAMMER, PULJER OG FONDE
- 8 DEL AF INTERNATIONALE FORSKNINGSNETVÆRK HERUNDER Ø-FORSKNING

Dette er illustreret i et stjernediagram, der skiller sig ud fra et traditionelt kontakt-baseret netværksdiagram ved samtidig at være en analyse af hvilken funktion CRT udgør i forhold til de enkelte kontakter eller hvilket samspil, de indgår i. Dermed opnår CRT et værktøj, der kan skabe bevidsthed om, hvilke dele af netværket der er tyndt, irrelevant eller mangelfuldt, således at der kan ske en bevidst opprioritering af kontaktskabelsen. Lige så vigtigt er det imidlertid, at CRT fremadrettet kan arbejde mere strategisk med aktivering af de enkelte kontaktkategorier.

Vores metode til at beskrive den strategiske anvendelse af stjernediagrammet er baseret på de samme præmisser, som ses i Rubrik's tredimensionelle terning. Hvert kvadrat repræsenterer én af CRT's otte funktioner fra stjernediagrammet, og i forbindelse med eksempelvis projektudvikling kan CRT konceptuelt arbejde ved, at hver blok drejes individuelt ud fra en strategi, en målrettet indsats og til tider ved at flytte andre partnere eller kontakter, for at få puslespillet til at gå op.

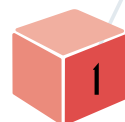

15

RESSOURCER OG RESULTATER 2016
– ET SAMLET OVERBLIK

16

**CRT SOM LEVERANDØR
AF VIDEN OM REGIONAL
MODELØKONOMI**

Bornholms
Regionskommune
COWI
Dansk Byggeri
Dansk Sygeplejeråd
Danske Havne
Danske Regioner
Ejendomsforeningen
Danmark
Incentive
Køge Erhvervsservice
NIRAS
Odense Kommune
Region Hovedstaden
Region Midtjylland
Region Nordjylland
Region Sjælland
Region Syddanmark
Styrelsen for
Arbejdsmarked og
Rekruttering (STAR)
VisitDenmark
Yngre Læger

**CRT SOM LEVERANDØR
AF VIDEN OM TURISME
OG KULTUR**

Bornholms Vækstforum
Destination Bornholm
Eskild Hansen
Strategibureau
HORESTA
Naturstyrelsen
Vejdirektoratet
VisitDenmark

**CRT SOM LEVERANDØR
AF VIDEN OM UDVIKLING
I YDEROMRÅDER**

Bornholms Landbrug
Bornholms
Regionskommune
Bornholms Vækstforum
Business Center Bornholm
Campus Bornholm
LAG Bornholm
Laddistriktspuljen under
Ministeriet for By, Bolig og
Landdistrikter
Region Nordjylland

**CRT SOM
SPARRINGSPARTNER TIL
LOKAL ERHVERVSUDVIKLING
I DANMARK**

Bestyrelsen for Bornholms
Museer
Bornholms
Regionskommune
Bornholms Vækstforum
Business Center Bornholm
Destination Bornholm
HORESTA
LAG Bornholm
REGLAB
Samordningsgruppen
(netværk af bornholmske
erhvervsfremmeaktører)
Sekretariats- og
Kontaktgruppen under
Bornholms Vækstforum
UTA Bornholm
Væksthus
Hovedstadsregionen

**CRT SOM DEL AF
NATIONALE NETVÆRK**

Advisory Board Dansk
Kyst- og Naturturisme
Analysearbejdsgruppen
under Det Nationale
Turismeforum
Dansk Statistisk Forening
Dansk Økonometrisk
Selskab
Forskernetværket Regional
Transformation
Forsker-praktikernetværket
for erhvervsuddannelser
Liv og Land –
forskernetværk under
Ministeriet for By, Bolig og
Landdistrikter
Metodeudvalg under Det
Nationale Turismeforum
Nationaløkonomisk
Forening
REG LAB
Turismeforskerne i
Danmark (TiD)

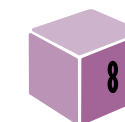
**CRT SOM
SAMARBEJDSPARTNER MED
VIDENSINSTITUTIONER**

Campus Bornholm
Centre for Innovation,
Research and Competence
in the Learning Economy
(CIRCLE), Lunds
Universitet, Sverige
Copenhagen Business
School
Dansk Kyst- og
Naturturisme
Feriehusudlejernes
Brancheforening
Institut for Fødevare-
og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet
Roskilde Universitetscenter
Syddansk Universitet
VisitDenmark
Aalborg Universitet

**CRT SOM AFTAGER AF
MIDLER OG FORMIDLER
AF RESULTATER FRA
PROGRAMMER, PULJER
OG FONDE**

Bornholms
Regionskommune
Bornholms Vækstforum
EU's Socialfond
Innovationsfonden
Laddistriktspuljen under
Ministeriet for By, Bolig og
Landdistrikter

**CRT SOM DEL AF
INTERNATIONALE
FORSKNINGSNETVÆRK
HERUNDER Ø-FORSKNING**

Centre for Innovation,
Research and Competence
in the Learning Economy
(CIRCLE), Lunds
Universitet, Sverige
International Academy
of Culture, Tourism and
Hospitality Research
International Input-Output
Association
International Small Island
Studies Association (ISISA)
Nordic Section of
the Regional Studies
Association (NORSA)
RSA Peripherality Network
The Nordic Society for
Tourism and Hospitality
Research (NORTHORS)
University of Genoa,
Department of Engineering
DIME, Business and
Management Centre

17

PROFILAKTIVITER CRT PÅ FOLKEMØDET

18

Igen i 2016 var CRT både strategisk aktiv og synlig på Folkemødet.

OPLÆG, PANELEDBATTER OG NETVÆRK

CRT var repræsenteret både som arrangør, oplægsholder, ordstyrer, paneldeltager samt netværksskabende og aktivt debatterende publikum.

CRT havde forud for Folkemødet skabt kontakt til Ældre Sagen, som derefter inviterede CRT til at deltage i en paneldebat under overskriften "Fra udkant til forkant – et sammenhængende Danmark". Jes Stein Pedersen styrede ordet i debatten om seniorer som ressource i tyndbefolkede områder og forskellen mellem land og by. Foruden CRT's direktør bestod panelet af Søren Rand, landsformand i Ældre Sagen, Erik Buhl Nielsen, borgmester i Varde Kommune, Ellen Højgaard Jensen, direktør for Dansk Byplanlaboratorium, Jan Bendix, civilingeniør bosat på Venø og drivkraften bag arbejdsgruppen Udvikling i Vest.

En række bornholmske uddannelsesinstitutioner rejste i fællesskab teltet Uddannelse på Bornholm. Her deltog CRT med et oplæg til debatten om, hvordan vi skaber bæredygtige rammer for videregående uddannelser i hele Danmark. I debatten deltog desuden Mariane Dissing, adm. direktør for Finanssektorens Arbejdsgiverforening, Lotte Helms (V), formand for Erhvervs- og Beskæftigelsesudvalget, Jonna Nielsen (A), medlem af Erhvervs- og Beskæftigelsesudvalget, Bo Steen Larsen, områdechef i Cphbusiness samt Mette Fjord Sørensen, uddannelses- og forskningspolitisk chef i Dansk Erhverv. Kasper Kronenberg fra Tv2 Danmark styrede ordet.

I samme telt deltog CRT også i en paneldebat omkring overgang mellem uddannelserne. Fra grundskole til ungdomsuddannelse og videre til videregående uddannelser. Panelet bestod også af Bodil Hoier Nielsen, uddannelseskonsulent hos Danske Erhvervsskoler, Magnus Balslev Jensen, konsulent ved DEA og Camilla Hulters, områdechef ved EVA, mens Anne Hasling Sørensen fra Professionshøjskolen UCC var ordstyrer.

MØD CRT PÅ FOLKEMØDET

16. juni 9:30 - 13:00
DI Bornholm i Klostergården

16. juni 16:00 - 17:00
Ældre Sagens telt på Kæmpestranden

17. juni 10:00 - 11:00
Om krydstogtturisme hos
Socialdemokraterne
på Nordbornholms Røgeri

17. juni kl. 14:30 - 15:45
Uddannelse på Bornholm i
Danchells Anlæg

17. juni 15:00 - 16:00
Danmark på Vippen i Danchells Anlæg

17. juni 16:00 - 16:45
Om fødevareriværksættere
hos Bornholms Landbrug og
Gourmet Bornholm

18. juni 9:00 - 10:00
Uddannelse på Bornholm i
Danchells Anlæg

18. juni 10:00 - 11:00
Om Outdoor i Turismeministeriet
på Cirkuspladsen

18. juni kl. 10:45 - 13:00
Samtalesalon hos Demokratiseringen

18. juni 13:00 - 14:00
CRT's Videnscafé i Bornholms
Uddannelsestelt i Danchells Anlæg

18. juni 16:00 - 17:00
Danske Småøer i Danchells anlæg

19. juni 9:00 - 12:00
Turismeministeriet på Cirkuspladsen

Slutteligt blev også CRT's Videnscafé afholdt i teltet for Uddannelser på Bornholm. Her var CRT selv ordstyrer, mens panelet bestod af Kenn-Ole Mattesen fra JENSEN Denmark A/S, Bodil Hoier fra Danske Erhvervsskoler, Lars Vesløv fra Erhvervsuddannelserne Campus Bornholm samt Morten Egede fra Erhvervsskolernes Elevorganisation. Debatten tog udgangspunkt i den aktuelle EUD-reform, og CRT spurgte panelet, om de mente, at karakterkrav giver flere og bedre faglærte.

CRT var desuden ordstyrer ved et fælles arrangement med Destination Bornholm, hvor emnet var outdoorturisme på Bornholm. Deltagerne ved debatten var Pernille Lydolph, direktør for Destination Bornholm, Jens Hausted, direktør for Dansk Kyst og Naturturisme og Rico Boye Jensen, tidl. direktør for Naturturisme I/S.

Danmark på Vippen samlede et panel bestående af Camilla Wang, rektor ved UC Sjælland, Rune Heiberg, områdechef ved Danmarks Akkrediteringsinstitution, Erik Buhl, borgmester i Varde Kommune, Erik Kristensen (S), MF, Jakob Fastrup, formand for Danmark på Vippen og CRT. Panelet diskuterede, hvorvidt flere uddannelser uden for de store byer vil styrke væksten i landets yderområder, eller om det blot vil forringe uddannelsernes kvalitet.

CRT deltog også i et panel hos Sammenslutningen af Danske Småøer, som inviterede til at diskutere, hvilke erhverv småøernes beboere skal leve af i fremtiden. Panelet bestod foruden CRT af Dorte Kolding, formand for BIEN DK Basisindkomst, Dorthe Winther, formand for Sammenslutningen af Danske Småøer samt Lars Pehrson, adm. direktør i Merkur Andelskasse.

Derudover inviterede Bornholms Landbrug og Gourmet Bornholm, Regional Madkultur CRT til paneldebat om, hvorvidt fødevareriværksættere kan ændre en samfundsudvikling. Debatten var sammen med Torsten Jacobsen fra Copenhagen Food Works og Mads Meisner fra Høstet. Derudover var CRT vært ved en samtalsalon arrangeret af Demokratiseringen under overskriften "Deltagelse og aktivisme i køkkenbordshøjde". Vi tog en gruppe engagerede borgere med ud på en hemmelig samtalerute til Spilhuset på Kappeløkke Havn, hvor vi diskuterede frivillighedens grundkerne, dens belønningsform og motivationsparametre. Endeligt deltog CRT i en paneldebat hos Socialdemokraterne om Krydstogtturismens muligheder på Bornholm.

CRT PÅ NATURMØDET

19

I 2016 arrangerede Hjørring Kommune for første gang Naturmødet i Hirtshals – en pendant til Folkemødet, blot med natur som omdrejningspunkt. De over 4.500 besøgende kunne opleve mere end 120 aktiviteter og debatter fordelt på tre solrige maj-dage.

CRT var både med som paneldeltager, oplægsholder og netværksmødedeltager. Blandt andet lagde CRT op til diskussion om værdisætning af natur. Er det muligt? Hvad genererer naturen af indtægt? Kan vi tjene mere på naturen?

Sammen med seniorforsker Berit Kaae fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, diskuterede CRT også naturturisme og dets påvirkning af lokalområdet – både naturmæssigt og lokaløkonomisk.

CRT deltog i en paneldebat, hvor det diskuteredes, om der er plads til konfliktarter som ulve, elge, bison, bæver og vildsvin i Danmark, og hvorfor nogle af dem er vigtige at have i naturen. CRT fortalte blandt andet om det bornholmske bisonprojekt, og hvilken effekt det har haft både i forhold til biodiversitet, men også i forhold til turismen på Bornholm.

Endeligt var CRT med i et netværksmøde om turisme, hvor vi fik rig mulighed for at udfolde os inden for et af vores primære kompetenceområder. CRT's bidrag handlede blandt andet om turisme som erhverv, trends, tendenser og motiver samt inspiration til bæredygtig turisme.

RESSOURCER OG RESULTATER 2016 – ET SAMLET OVERBLIK

PROFILAKTIVITER

CRT'S VIDENSCAFÉ

20

I 2015 startede vi en ny profilaktivitet op, som vi kalder Videnscafé. Fire gange om året er CRT vært for et fagligt arrangement, hvor særligt inviterede oplægsholdere formidler deres viden på en lettilgængelig måde og lægger op til diskussion af udvalgte emner inden for CRT's forskningsområder. Det årlige program skydes i gang om efteråret hos CRT i Nexø, og sæsonens sidste Videnscafé afholdes i forbindelse med Folkemødet.

I 2016 afholdt vi således 4 Videnscaféer:

- 11. april kl. 15-17: Lokale fødevarer og gastroturisme (ca. 25 deltagere)
- 18. juni kl. 13-14: EUD reform: Giver karakterkrav flere og bedre faglærte? (Folkemødet - ca. 30 deltagere)
- 19. september 15-17: Fest, forskning og forbindelser (Kulturugen – ca. 20 deltagere)
- 23. november kl. 15-17: Den gode kulturarvsoplevelse (ca. 40 deltagere)

FORMÅL

Formålet med Videnscaféen er at åbne dørene hos CRT og formidle noget af al den viden, vi har om turisme, innovation, fødevarer og oplevelser set ud fra et yderområde- og ø-perspektiv.

Vi ønsker med profilaktiviteten også at positionere os selv som et lokalt forskningscenter, der aktivt søger at tage del i det fælles ansvar for videndeling. Viden spredt sig ikke af sig selv, og vi kan sagtens gøre mere end blot formidle vores publikationer gennem vores hjemmeside og Facebookside. Videnscaféen kan mere end blot formidle viden, og derfor er den et godt supplement til det, vi gør i dag. Med Videnscaféen har vi mulighed for danne en række små interessefællesskaber omkring skiftende temaer, hvor deltagerne hver især klædes på til at omsætte den nye viden på et praktisk niveau.

Vi ønsker også at introducere deltagerne til vores netværk af dygtige mennesker, som hver især kan bidrage med en unik vinkel på emnerne, vi sætter fokus på. Det gælder fx også vores bestyrelse, som kan være aktive og medarbejdende på en ny måde ved at sætte deres kompetencer i spil i Videnscaféen, enten som oplægsholdere eller som deltagere.

Videnscaféen sætter aktuelle emner inden for regional udvikling og turisme på dagsordenen, og deltagerne får rig mulighed for at diskutere emnerne med oplægsholderne, CRT's forskere og hinanden.

MÅLGRUPPE

Den primære målgruppe er praktikere, der arbejder med eller har en særlig interesse i regional udvikling. Deltagergruppen varierer naturligt fra gang til gang, når emnerne skifter, men overordnet set har folk i målgruppen en interesse i at udvikle sig som praktikere inden for deres felt på et videnskabeligt grundlag i en uformel ramme og i øjenhøjde.

POTENTIALE

Vi ser mange potentialer i at have en profilaktivitet som Videnscaféen. Ved at skabe en platform for diskussion af Bornholms udvikling og muligheder, kan vi i fællesskab opbygge værdifuld viden og forhåbentlig inspirere til nye udviklingsprojekter til gavn for hele Bornholm.

Vi ser også et potentiale i at dele Videnscaféen med resten af Danmark, så andre yderområder kan inspireres af de ting, der foregår på Bornholm. Derfor filmer vi oplæggene, hvis muligt og deler dem via YouTube og Facebook, ligesom præsentationerne ligger tilgængelige for download umiddelbart efter hver Videnscafé.

21

RESSOURCER OG RESULTATER 2016 – ET SAMLET OVERBLIK

RESSOURCER

22

Resultaterne skabt af Center for Regional- og Turismedforskning i 2016 kan ikke ses ude af sammenhæng med de ressourcer, som CRT har haft til rådighed. I dette afsnit af årsberetningen gives derfor et samlet overblik over de ressourcer, som CRT har anvendt til at skabe resultater i 2016.

CRT's MENNESKELIGE RESSOURCER I 2016

MENNESKELIGE RESSOURCER	OMKOSTNINGER	ÅRSVÆRK	OMKOSTNING/ ÅRSVÆRK
Projektmedarbejdere*	5.548.611,45	10,11	548.703,88
- Heraf heltidsansat videnskabeligt personale	4.033.450,06	6,71	600.868,27
FORDELING PÅ FAGLIGE TEMAER:			
- Regionaløkonomisk model	1.290.242,35	1,84	702.491,30
- Turisme	1.001.945,21	1,75	573.632,75
- Regional udvikling	1.741.262,51	3,13	556.426,01
Teknisk administrativt personale	1.237.688,76	2,50	495.075,50
Ledelse	952.374,60	1,24	768.044,03
Bestyrelse	105.000,00		

* Pga. langtidssygemelding er der korrigeret vedr. årsværk og lønomkostninger.

RESSOURCER ANVENDT TIL UDVIKLING I 2016

23

RESSOURCER TIL UDVIKLING	TIMER	DIREKTE OMKOSTN. (KR.)	RESULTATER
--------------------------	-------	------------------------	------------

FORSKNING

Mere videnskabelig formidling	1.273	53.249	<ul style="list-style-type: none"> 3 videnskabelige artikler 6 konferencepræsentationer
Deltagelse i forskningsnetværk og projekter	44	11.906	<ul style="list-style-type: none"> 13 netværk
Teamudvikling	124	1.637	<ul style="list-style-type: none"> Månedlige teammøder Interne seminarer Udarbejdelse af forskningsprogram
Modeludvikling	369	0	<ul style="list-style-type: none"> Teknisk og faglig udvikling af Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®
Strategisk projektudvikling	2.604	104.580	<ul style="list-style-type: none"> 23 strategiske projekter udviklet, hvoraf 10 har opnået ekstern finansiering og yderligere 2 afventer Deltaget i 1 international forskningsansøgning 90 % af projektomsætning genereret af strategiske projekter
Ph.d.-uddannelse	0	-154.200	<ul style="list-style-type: none"> Afslutning af ph.d.-uddannelse (Indtægt på 200.000 kr.)

KOMMUNIKATION

Større kommunikativ gennemslagskraft og kompetence	301	13.667	<ul style="list-style-type: none"> 120 omtaler af CRT i medierne 35 interviews af medarbejdere 47 projektfremidlingsaktiviteter 26 offentliggjorte rapporter m.m. 69 opslag på Facebook +23% følgere på Facebook Ca. 5.000 årlige besøgende på crt.dk
Projektpulje	42	119	<ul style="list-style-type: none"> Der er gennemført 1 analyseprojekt
Videnscafé	275	9.453	<ul style="list-style-type: none"> 5 gennemførte Videnscaféer med 20-40 deltagere pr. gang
Lokale og nationale netværk	76	18.739	<ul style="list-style-type: none"> Deltagelse i 8 lokale udvalg, netværk og bestyrelser
Overvågning af Bornholms turisme	285	0	<ul style="list-style-type: none"> 3 mindre analyseprojekter er gennemført
Folkemødet 2016 Naturmødet 2016	262	10.390	<ul style="list-style-type: none"> 3 arrangementer/ordstyrer 7 paneldeltagelser 3 oplæg 1 netværksmøde

OVERSIGT OVER CRT'S RESSOURCEFORDELING I 2016

REGIONALØKONOMI

TEMA: DEN REGIONALE MODEL FOR ERHVERV OG BESKÆFTIGELSE SAM/K-LINE®

24

Den Regionale Model for Erhverv og Beskæftigelse SAM/K-LINE® er en samfundsøkonomisk model udviklet og drevet af forskere ved Center for Regional- og Turismeforskning.

Modellen kombinerer det lokale samfundsregnskab SAM-K ("Social Accounting Matricer for Kommuner") med den regionaløkonomiske beregningsmodel LINE ("Local INtersectoral and interregional Economic model"). Det gør det muligt at overvåge og fremskrive udviklingen for lokale erhverv og arbejdsmarkedet med forskellige tidshorisonter, ligesom det er muligt at konsekvensberegne scenarier/projekter.

Den detaljerede indsigt i økonomiske og beskæftigelsesmæssige effekter af ændringer giver modellens brugere et stærkere beslutningsgrundlag og/eller mulighed for at dokumentere effekter over for beslutningstagere.

Hvad er SAM-K?

SAM-K er et lokalt samfundsregnskab og er en udvidet udgave af de regionale regnskaber, som Danmarks Statistik opstiller for Danmark. SAM-K giver en udtømmende og fleksibel beskrivelse af den økonomiske og den erhvervs- og beskæftigelsesmæssige aktivitet i de danske kommuner, regioner og arbejdskraftsoplande.

SAM-K omfatter følgende datakilder ved opstilling af det regionale og lokale samfundsregnskab:

- Registerdata for beskæftigelse og indkomst for personer (Danmarks Statistik)
- Nationalregnskab for Danmark (Danmarks Statistik)
- Produktion for kommuner (Regionale Regnskaber fra Danmarks Statistik)
- Kommunale skatteprocenter (Danmarks Statistik)
- Turismedata:
  - Antal overnatninger (Danmarks Statistik)
  - Døgnforbrug (VisitDenmark)
- Diverse surveys:
  - Transportvaneundersøgelsen (Danmarks Statistik)
  - Handelsundersøgelse (Danmarks Statistik og AKF)
  - Privatforbrugsundersøgelse (Danmarks Statistik).

Sammenlignet med den normalt tilgængelige statistik for regioner og kommuner giver SAM-K flere muligheder, fx:

- SAM-K kan skræddersyes til den enkelte kommunes og regions behov (relevant inddeling på erhverv, typer af arbejdskraft, husholdninger, varer mv.).
- SAM-K giver en bred geografisk beskrivelse af den økonomiske aktivitet, som ikke alene fokuserer på produktionsstedet, men også inddrager bopæls- og varemarkedsvinklen (f.eks. disponible indkomster for husholdninger eller turistindtægter opdelt på overnatningsform).
- SAM-K giver en bred faglig beskrivelse af den økonomiske aktivitet, som ikke alene fokuserer på erhvervs karakteristika, men også inddrager oplysninger om arbejdskraft, familietyper og varer (f.eks. pendling, befolkningsudvikling, turistrejsemønstre).
- SAM-K danner udgangspunkt for dels fremskrivninger/prognoser, dels konsekvensberegninger (effekter af ændrede rammevilkår) af den lokale og regionale økonomi (inkl. erhverv og arbejdsmarked) med LINE.
- SAM-K er en sammenhængende database, som kan anvendes i alle hovedtyper af regionale og lokale analysemodeller.

HVAD ER LINE?

LINE er en lokaløkonomisk beregningsmodel, der rummer de basale detaljerede økonomiske sammenhænge, der er nødvendige for at opstille et samfundsregnskab på lokalt plan, dvs. på samme måde som samfundsregnskabet SAM-K.

LINE-modellen kan opstille et sådant regionalt samfundsregnskab med kommuner som den geografiske enhed. Ved aggregering kan modellen også anvendes på grupper af kommuner efter eget valg såsom regioner, beskæftigelsesregioner og arbejdskraftoplande. Med specificerede forudsætninger, som brugeren selv kan vælge, kan modellen i samspil med SAM-K beregne et nyt regionalt regnskab baseret på disse selvvalgte forudsætninger.

Disse egenskaber gør LINE til et redskab til at beregne de lokaløkonomiske – og i øvrigt også de nationaløkonomiske – konsekvenser af udefrakommende begivenheder, ændrede forudsætninger, egne indgreb mv. Resultaterne af konsekvensberegningerne kommer til udtryk i ændrede indkomst- og beskæftigelsesforhold nøjagtig så detaljeret, som data er i SAM-K.

LINE kan fx bruges til at besvare spørgsmål som disse:

- Hvad bliver de regionale og lokale effekter, hvis en stor virksomhed som fx LEGO lukker eller flytter dele af produktionen til udlandet?
- Hvordan bliver Lolland-Falster påvirket af en drastisk ændring i sukkerafgiften?
- Hvad bliver effekten af en fast forbindelse over Femern Bælt?
- Hvad betyder en øgning af turismen på 10% for Bornholm?

FREMSKRIVNING MED LINE

Ved at indbygge en række forudsætninger om udviklingstendenser er LINE også et instrument til fremskrivninger af den lokale økonomi. Ved at kombinere LINE med SAM-K kan man sætte tal på de skønsmæssige effekter af ændrede rammevilkår og større virksomhedslukninger.

LINE er tidligere blevet brugt til at simulere kortsigtede økonomiske og beskæftigelsesmæssige effekter af ændringer, både for kommuner, regioner og hele landet. Hvis man ønsker at vurdere mere langsigtede (udbuds-)effekter af ændrede rammevilkår, er det muligt at kombinere SAM-K med en såkaldt generel ligevægtsmodel. Det er særlige versioner af LINE, som meget detaljeret beregner udbud og efterspørgsel inden for forskellige sektorer og giver viden om, hvilke uddannelser der bliver behov for på længere sigt – fx har CRT udviklet særlige versioner af LINE inden for Bygge og Anlæg samt Sundhed.

25

ER FREMSKRIVNINGERNE RETVISENDE?

Regionale og lokale fremskrivninger vil i sigens natur være behæftet med usikkerhed, fordi fremskrivningen er økonomien under konkret specificerede forudsætninger. Der er altså ikke tale om en forudsigtelse af fremtiden, men alene en beregning af den økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation under bestemte forudsætninger og dermed en illustration af, hvordan udviklingen kan gå, hvis forudsætningerne holder stik.

Fremskrivninger er dog stadig et vigtigt og brugbart element i at styrke beslutningsgrundlaget for langsigtede beslutninger. F.eks. vil fremskrivninger kunne give et bud på, hvilke typer af uddannelser og kompetencer der bliver mangel på/overskud af på længere sigt, hvilket er vigtigt for at kunne igangsætte den rigtige erhvervs- og beskæftigelsespolitik i dag.

HVEM BRUGER DEN?

Regioner, kommuner og andre med et stort og kontinuerligt analysebehov har mulighed for at blive abonnenter af modellen og får dermed adgang til data fra SAM-K samt detaljerede fremskrivninger. Derudover får brugere adgang til Brugerforum til dels support og vejledning, men også erfaringsudveksling med andre brugere af modellen. To gange årligt afholdes brugergruppemøder, hvor abonnenter har mulighed for at få dybdegående viden om modellen og desuden sætte sig præg på udviklingen af modellen i samarbejde med modelteamet.

CRT laver også enkeltstående analyser med data fra Den Regionale Model for både private og offentlige organisationer.

MERE INFORMATION

Læs mere om Den Regionale Model for Erhverv og Beskæftigelse SAM/K-LINE® på CRT's hjemmeside: <http://crt.dk/kompetencer-viden/modeloekonomi.aspx>. Her findes også brugervejledning til modellen samt fremskrivningsnotater, der udgives to gange årligt.

REGIONALØKONOMI

UDVALGT PROJEKT - KURSUS I CRT'S REGIONALE MODEL LINE PÅ INSTITUT FOR FØDEVARE- OG RESSOURCEØKONOMI, KØBENHAVNS UNIVERSITET

I 2016 afholdt CRT for første gang et kursus i CRT's regionale model LINE for jordbrugs- og miljøøkonomistudiet på Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi (IFRO) på Københavns Universitet. Kurset var for kandidatstuderende, dvs. fjerde-femteårsstuderende og forløb over otte uger fra september til oktober 2016. I alt 14 studerende deltog, de fleste fra jordbrugs- og miljøøkonomuddannelserne.

Kurset bar titlen "Applied General Equilibrium Analysis" (= Anvendt Generel LigevægtsAnalyse) og havde til formål at introducere de studerende til at arbejde med økonomiske modeller. Dvs., konkret at stifte bekendtskab med de økonomiske, tekniske og statistiske metoder, som bringes i anvendelse, når man arbejder med CRT's regionaløkonomiske model, SAM-K og LINE®.

Til kurset var udviklet en "legetøjsversion" af modellen, som kun omfattede:

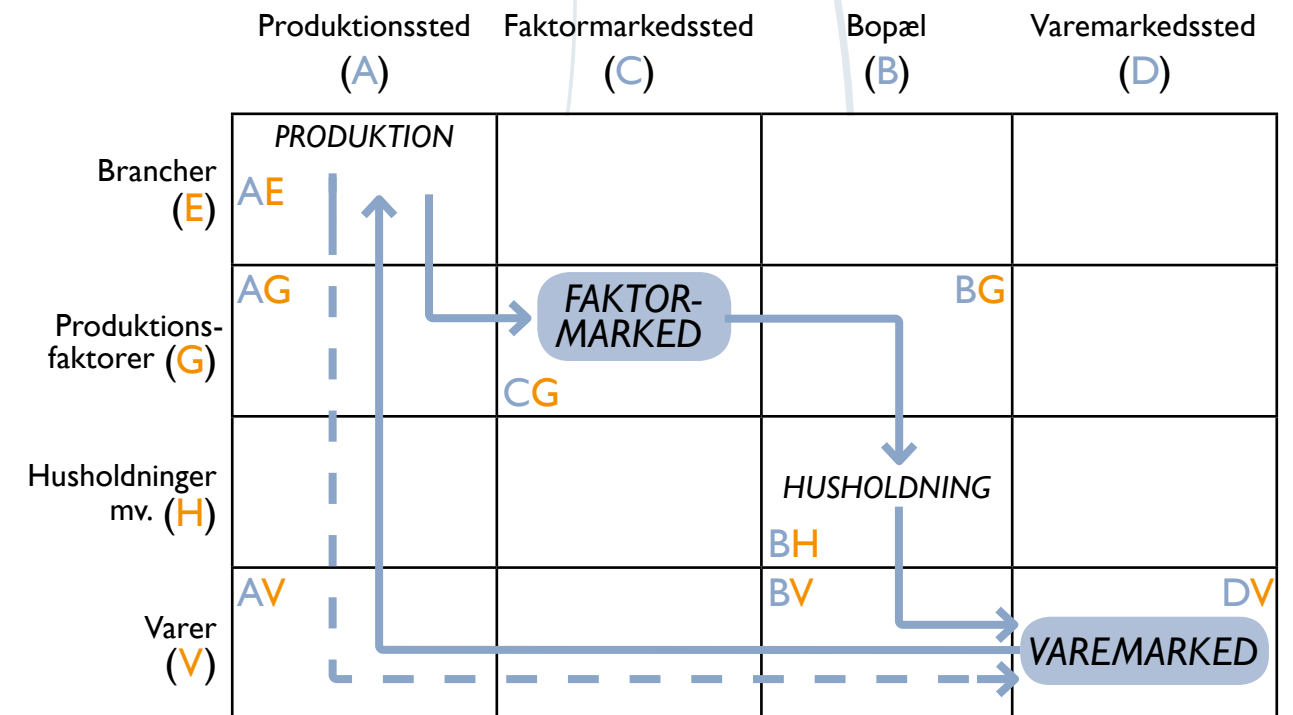
- fire kommuner/regioner (bl.a. Sønderborg Kommune)
- produktionen opdelt på fire erhverv (fx landbrug)
- befolkning og arbejdskraft opdelt i køn
- fem aldersgrupper
- tre uddannelsesgrupper (bl.a. faglærte)
- output af produktionen opdelt på 12 varer (fx hoteller og restauranter) m.m.

Legetøjsmodellen satte de studerende i stand til at løse empiriske opgaver, lave modelberegninger og til sidst skrive seks interessante rapporter med analyser af aktuelle regionaløkonomiske problemstillinger, fx udviklingen i russisk embargo af dansk fødevarerexport, havmølleparken på Anholt osv.

Gennem en kombination af forelæsninger og øvelser lærte de studerende at forstå modellens matematiske struktur og datagrundlag for modellen, som kaldes SAM-K og står for Social Accounting Matrices for Kommuner og er udvidede nationalregnskaber. De studerende fik indblik i Leontiefs produktionsteori og Input-Output-model, som udgør et væsentligt element i LINE. Kort fortalt beskriver teorien den regionale økonomi som cirkulær, dvs. "alt afhænger af alt": Teorien (og modellen) forklarer, hvordan kommuner og regioners økonomier hænger sammen. Dvs., hvordan produktion og arbejdspladser i en region skaber produktion i andre regioner, i underleverandørhverv m.v. Modellen kan anvendes til at undersøge de bredere regionaløkonomiske vækst- og fordelingsmæssige virkninger af økonomisk politik og af andre "stød" til den regionale økonomi.

Kernen i LINE er bestemmelsen af den regionale produktion og efterspørgsel. Her indgår udviklingen af eksport til udlandet, eksport til andre kommuner samt efterspørgsel fra kommunen selv. Efterspørgslen bestemmer produktionen, som bestemmer beskæftigelsen, som igen bestemmer hvad der tjenes (bruttoværditilvækst, primærindkomsterne, skatter og disponible indkomster). Arbejdsløsheden bestemmes af beskæftigelsen og af arbejdsstyrken, som angiver hvor stor en del af de enkelte kommuners befolkning, der er til rådighed for arbejdsmarkedet. Arbejdsstyrken er bestemt af befolkningen. I LINE henregnes personer til familietyper. De interregionale komponenter er pendling, shopping, turisme og handel mellem kommunerne.

LINE er en simultan model, hvor "alt afhænger af alt" (= cirkulær økonomi). Beregningsgangen er illustreret i figuren på side 27.

Grafisk præsentation af LINE

TURISME

SPOT PÅ TURISMEN

28

Center for Regional- og Turismeforskning sætter tal på turismens omfang og betydning, både på nationalt og regionalt plan. Turismen rummer vækstpotentialer for bl.a. de danske yderområder, og CRT giver kommuner, erhvervsfremmeaktører og brancheorganisationer med fokus på turisme et faktuelt grundlag til at arbejde med turismeudvikling og erhvervsfremme.

Vores turismeprojekter spænder fra rene kortlægninger til udviklingsprojekter med inddragende processer og videndeling som omdrejningspunkter. Vi kombinerer typisk kvantitative metoder i form af specialiserede registeranalyser fra Danmarks Statistik vha. Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE® med kvalitative værktøjer som interviews og fokusgrupper med turister og nøgleaktører. På dette grundlag kan vi fx:

- Kortlægge turismesektorens størrelse i et område og beskrive udviklingen over tid.
- Sammenligne turisterhvervets økonomiske betydning med andre erhverv.
- Påpege potentialer for øget oplevelsesværdi og øget omsætning.

Modeløkonomisk analyse er en af centrets kernekompetencer, hvorfor vi tilbyder forskellige turismeøkonomiske analyser. Med udgangspunkt i fremskrivninger og konsekvensberegninger med Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE® kan vi fx analysere på de regionaløkonomiske effekter af en ny flagskibsattraktion eller antal skabte arbejdspladser af et øget antal udenlandske turistovernatninger afledt af nye forretningsaktiviteter.

Gennem bidrag til VisitDenmarks årlige rapport om turismens økonomiske betydning i Danmark, er CRT år efter år med til at give dansk turisme det nødvendige grundlag til at sætte tal på turismens størrelse i forhold til andre erhverv og dokumentere turisterhvervets betydning for den samlede danske økonomi.

Vi arbejder også gerne på destinationsniveau med egentlige udviklingsprojekter, hvori vi kombinerer tilvejebringelsen af ny indsigt og forståelse af udfordringer og potentialer med inddragende aktørprocesser, der også sætter ord på de handlinger, der skal til for at løse udfordringer og forløse potentialer.

29

UDVALGT PROJEKT: ANALYSE AF KRITISK MASSE FOR KYST- OG NATURTURISMEN I DANMARK 2016

Videncenter for Kystturisme lavede i 2012 en rangordning af de danske kystkommuner efter kritisk masse. CRT stod for denne kortlægning, der sammen med andre kriterier blev benyttet til udpegning af 20 særlige feriesteder. Dansk Kyst- og Naturturisme bad i 2016 CRT om en opdatering af denne kortlægning af de danske kystkommuner. Projektets definition af kyst- og naturturisme er ganske enkelt al turisme uden for de store byer inklusiv både forretningsturisme og ferieturisme. Analysen blev færdiggjort i november 2016.

Formålet med rangordningen er at sætte fokus på udbudsstrukturen, altså hvor sker der noget, og hvor er der noget at bygge videre på? Rationalet er, at det må være muligt at udpege destinationer med potentiale ud fra en analyse af "kritisk masse" – at et udbud af et vist omfang og variation har betydning for potentialet.

I projektet foretages en rangordning af kyst- og naturkommunerne med udgangspunkt i, hvorvidt området:

- har en i forvejen veludbygget turisme
- har en vis mængde af turismefaciliteter og oplevelser
- er afhængig af turismen
- er orienteret mod udenlandske markeder.

Det vil sige, at der skal findes indikatorer, der på en eller anden måde gør det muligt at måle/vægte ovenstående. Dertil benyttes to indikatorer til at måle "turismens omfang i dag":

1. Antal registrerede overnatninger
2. Det beregnede samlede turismeforbrug (RTSA).

Et veludbygget turismeprodukt skal afspejle de rammer, der stilles til rådighed for turismen i kommunen. Der benyttes i projektet fire indikatorer til at måle "et veludbygget turismeprodukt":

1. naturarealet
2. antal attraktionsbesøg
3. turisternes beregnede forbrug inden for fødevarer og detailhandel (RTSA)
4. turisternes beregnede restaurationsforbrug (RTSA).

Opmærksomhed om turisme skal afspejle den opmærksomhed, der på det overordnede (kommunale) niveau kan forventes i forhold til turismen. Til det benyttes to indikatorer til at måle "opmærksomhed om turismen":

1. Den relative betydning af turismen, dvs. det samlede beregnede turismeforbrug i forhold til det samlede udbud i kommunen (RTSA).
2. Den relative udvikling i antal registrerede overnatninger i perioden 2011 til 2015 (væksten).

Til at måle "grad af udenlandsk orientering" benyttes følgende indikatorer:

1. andel af udenlandske overnatninger
2. brandstyrke – en kvalitativ vurderet udenlandsk kendskabsgrad.

Herefter: De 10 indikatorer kategoriseres og tildeles point fra 1 til 5 ud fra kommunens score på den pågældende indikator, og hver indikator tildeles en vægt på en skala fra 1-4 (subjektiv vurdering).

	POINT	1	2	3	4	5	VÆGT	KILDE
Turismens omfang i dag	Antal reg. overnatninger	0 - 299.000 kr.	300 - 499.000 kr.	500 - 999.000 kr.	1 - 3 mio. kr.	Over 3 mio. overnatninger	3	Danmarks Statistik
	Samlet turismeforbrug	0 - 399.000 kr.	400 - 699.999 kr.	700 - 1 mia. kr.	1,1 - 1,5 mia. kr.	Over 1,6 mia. kr.	4	VisitDenmark CRT
Et veludbygget turismeprodukt	Naturareal	0-5 HA	6-9 HA	10-14 HA	15 - 24 HA	25+	1	Naturstyrelsen
	Attraktionsbesøg i kommunen	0 - 74.000 kr.	75 - 199.000 kr.	200 - 499.000 kr.	500 - 999.000 kr.	Over 1 mio. kr.	2	VisitDenmark
	Turistforbrug i detailhandel	Under 50 mio. kr.	50 - 99 mio. kr.	100 - 199 mio. kr.	200 - 299 mio. kr.	Over 300 mio. kr.	1	VisitDenmark CRT
	Turistforbrug i restaurant	Under 30 mio. kr.	30 - 49 mio. kr.	50 - 99 mio. kr.	100 - 149 mio. kr.	Over 150 mio. kr.	1	VisitDenmark CRT
Opmærksomhed om turismen	Relativ betydning af turismen	0 - 1,4 %	1,5 - 2,4 %	2,5 - 3,4 %	3,5 - 4,9 %	Over 5 % af udbuddet	2	VisitDenmark CRT
	Udvikling de seneste 5 år (reg. overnatninger)	Mere end -10% tilbagegang	-3 - -9 %	-2 - 2 %	3 - 9%	Over 10 % fremgang	2	Danmarks Statisti
Udenlandsk orientering	Antal udenlandske overnatninger	Under 29 %	30 - 39 %	40 - 49 %	50 - 59 %	Over 60 %	2	Danmarks Statistik
	Brandstyrke	Slet ikke kendt	Lidt kendt	Kendt af udvalgte målgrupper	Kendt i nabolande	Internationalt kendt	4	Kvalitativ vurdering på analyser fra VDK

Kilde: Videncenter for Kystturisme, 2012

RANG 2012	POINT 2012	RANG 2016	KOMMUNE	POINT 2016	FORBEDRET POINT	FORBEDRET RANG	PROCENT ÆNDRING
5	82	1	Varde	98	16	4	20%
1	92	2	Ringkøbing Skjern	96	4	-1	4%
6	79	3	Bornholm	92	13	3	16%
4	82	4	Frederikshavn	91	9	0	11%
2	85	5	Billund	90	5	-3	6%
7	78	6-7	Hjørring	88	10	0-1	13%
9	72	6-7	Tønder	88	16	2-3	22%
10	68	8	Syddjurs	87	19	2	28%
3	84	9	Jammerbugt	86	2	-6	2%
8	73	10-11	Helsingør	77	4	-2-3	5%
11	63	10-11	Sønderborg	77	14	0-1	22%
14	57	12-13	Fanø	70	13	1-2	23%
15	57	12-13	Kolding	70	13	2-3	23%
13	60	-15	Esbjerg	69	9	-2	15%
28	47	-15	Gribskov	69	22	13	47%
18	54	-15	Lolland	69	15	3	36%

Det er en relativt stabil metode, også ved ændringer, såsom inddragelse af andre indikatorer eller ved ændret pointgivning, vil rangordningen af kommuner være relativt stabil. Selvom der er en vis grad af subjektivitet over metoden, siger den alligevel noget meningsfuldt om "tilgængelige ressourcer i et område".

<<< Point og rang blandt top kyst- og naturkommuner i 2016 sammenlignet med 2012

Gennemsnitligt opnår kommunerne et højere antal point i 2016 sammenlignet med 2012. Dette skyldes blot, at der i de økonomiske indikatorer opereres med løbende priser.

Kritisk masse er beregnet på kommuneniveau. I nogle tilfælde giver det mere mening at fastlægge kritisk masse på et højere (destinations)niveau. I andre tilfælde – eksempelvis ved udpegning af feriesteder – opererer man på et lavere geografisk niveau. Her vil det være problematisk udelukkende at anvende kritisk masse på kommunalt niveau, så der bør inddrages andre fremgangsmåder.

BORNHOLMS TURISME ER I TOP 3 BLANDT DANMARKS KYST- OG NATURKOMMUNER

Bornholm klarer sig rigtig godt på turismeområdet og vurderes samtidig til at have et stort vækspotentiale. Derfor er Bornholm blandt de fire geografiske områder, hvor Dansk Kyst- og Naturturisme i 2016 har valgt at igangsætte særlige destinationsudviklingsprojekter.

Udvælgelsen er bl.a. sket på baggrund af dette projekt. I kortlægningen klarer Bornholm sig særligt godt på grund af et højt antal overnatninger og et højt turismeforbrug. De

bornholmske turister vurderes at have et samlet forbrug på 1.780 mio. kr. (2014), hvilket selvkært betyder meget for Bornholms økonomi og beskæftigelse.

I forhold til en tidligere analyse fra 2012 er Bornholm er gået frem fra en 6. plads til en 3. plads i 2016, kun overgået af de to Vestjyske kommuner Varde og Ringkøbing-Skjern.

REGIONAL UDVIKLING

LANDDISTRIKTERNES UDFORDRINGER OG POTENTIALER

32

Et af CRT's tre hovedindsatsområder er de særlige strukturelle udfordringer og løsninger, der er relevante og aktuelle for yderområder, både i Danmark og uden for landets grænser. CRT's ambition er at bidrage til en større opmærksomhed og en mere nuanceret debat – både om de faktiske problemstillinger, men også om de ressourcer landdistrikterne rummer.

I takt med byområdernes stigende tiltrækningskraft er de problemstillinger, der knytter sig til yderområderne, på dagsordenen i en større del af Danmark end tidligere, hvor udkantsproblemer var forbeholdt småøerne og de mest afsidesliggende områder. Mange kommuner og egne i Danmark har fx udfordringer med befolkningstilbagegang, svag økonomisk vækst, demografisk skævvridning og faldende beskæftigelse.

Fælles for mennesker og virksomheder, som på trods af udfordringerne har valgt at bosætte og etablere sig i et landdistrikt, er imidlertid, at de ser netop deres sted som udgangspunkt og grundlag for deres liv og virke. De skaber ikke erstatninger for livet, som det leves i byerne, men tager derimod udgangspunkt i både stedets og menneskenes unikke potentialer. Potentialer, der er dybt forankret i det enkelte lokalsamfunds identitet, kultur og fysiske ressourcer.

Det er disse menneskers og virksomheders engagement, virke og initiativ, som vi på CRT arbejder på at understøtte på forskellig vis med henblik på at bidrage til udviklingen i yderområderne. Det gør vi blandt andet ved at kortlægge og analysere stedbundne ressourcers betydning for kulturliv og i frivillige organisationer og foreninger. Vi gør det også ved at afdække lokale og regionale udfordringer og problemstillinger inden for fx uddannelse og erhvervsudvikling, bl.a. ved hjælp af analyser med Den regionale model. I den forbindelse har vi i samarbejde med universiteter ad flere omgange arbejdet med at tilrettelægge og tilpasse adgang, indhold og organisering af videregående uddannelser til de særlige betingelser i yderområder.

Desuden ser vi på specifikke erhvervssektorer regionale betydning og potentialer for udvikling og vækst. Og endeligt forsøger vi at afdække rammevilkår for eksempelvis iværksætter og entreprenørskab i en kommune eller region. Alt sammen med det grundlæggende udgangspunkt at sætte fokus på tilstedeværende og potentielle ressourcer. Ressourcer, hvis potentialer – såfremt de udnyttes optimalt – rækker langt ud over de lokalsamfund, hvori de opstår og skabes.

UDVALGT PROJEKT: SUCCESFULDE PRODUKTIONSVIRKSOMHEDER I LANDDISTRIKTER – ARBEJDSKRAFT OG JOBSKABELSE

Projektet var finansieret af Erhvervsstyrelsens Landdistriktspulje til forsknings- og analyseprojekter og blev udført gennem et samarbejde mellem CRT og konsulentfirmaet LB Analyse (ved Jesper Nørgaard Viemose). Det samlede budget var på 431.250 kr. Projektet havde til formål at belyse anvendelsen af og behovene for arbejdskraft i succesfulde fremstillingsvirksomheder i landdistrikterne - sammenlignet med virksomheder, som er 1. mindre succesfulde, 2. er lokaliseret i byområder, og 3. tilhører andre erhverv. Analysen havde tre hovedelementer:

- Statistisk dataanalyse: Hvilke typer af arbejdskraft (uddannelsesniveau, arbejdsstilling, nationalitet mv.) gør virksomheder i forskellige erhverv og områder af landet brug af, og hvilke udviklingstendenser har der været i de seneste år?
- Fremskrivning: Hvilke typer af arbejdskraft vil virksomheder i forskellige erhverv og områder af landet have behov for fremover? Baseres på CRT's SAM-K BASIS model, november 2017-versionen.
- Kvalitative casestudier af succesfulde fremstillingsvirksomheder: Kan der identificeres succesfulde måder at rekruttere, udnytte og videreudvikle arbejdskraftens kompetencer fx i forbindelse med innovation og udviklingsaktiviteter?

HOVEDRESULTATER AF STATISTISK ANALYSE:

- Der er et betydeligt strukturelt pres på fremstillingsindustrien, som i perioden 2005-2013 mistede næsten 30 pct. af alle job. Stort set alle nedlagte job var ufaglærte eller faglærte stillinger, mens der faktisk har været vækst i beskæftigelsen for personer med videregående uddannelse.
- Der er store forskelle mellem land- og bykommuner med hensyn til arbejdskrafts anvendelsen i fremstillingsindustrien. I landkommunerne er næsten halvdelen af arbejdskraften faglært, mens der i bykommunerne er langt større andele med en kort, mellemlang og lang videregående uddannelse. Der er også en del flere ufaglærte i landkommunerne end i bykommunerne.
- Ikke desto mindre klarer fremstillingserhvervene i landkommunerne sig på en række parametre godt. Faktisk har fremstillingsindustrien i landdistrikterne lidt større omsætning, større maskininvesteringer og højere værditilvækst per beskæftiget end fremstillingsindustrien i byerne.

MODELFREMSKRIVNINGER 2014-2024

Udvikling i beskæftigelse og arbejdsløshed

- Fremskrivningen indikerer en stigning i beskæftigelsen frem mod 2024 på 209.000 fuldtidsjobs, som vil tilgodese bykommunerne i højere grad end landkommunerne. Med denne beskæftigelsesfremgang forventes stort set fuld beskæftigelse og meget lav arbejdsløshed både i by- og landkommuner (3,3 pct. af den samlede arbejdsstyrke svarende til 99.500 personer).
- For gruppen af faglærte tegner de her gennemførte fremskrivninger et andet billede af den fremtidige beskæftigelses- og arbejdsløshedssituation end andre nylige analyser fx fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Danmarks Vækstråd, der har vist stor mangel på gruppen. Der forventes således i 2024 at være overskud af faglærte både i bykommuner (4,4 pct. eller 21.600 ledige) og i landkommuner (1,9 pct. eller 9.200 ledige). Billedet ser dog meget forskelligt ud på forskellige erhvervsfaglige uddannelsesområder.
- Der forventes på landsplan et lille arbejdskraftoverskud af personer (ca. 7.000) med lange videregående universitetsuddannelser og en samlet ledighed for gruppen på 2,2 pct. Men dette arbejdskraftoverskud er alene gældende i bykommunerne, mens der i landkommuner forventes et underskud af arbejdskraft inden for samtlige lange videregående uddannelsesfelter inkl. humaniora og samfundsfag.
- Fremskrivningerne viser en (fortsat) beskæftigelsestilbagegang inden for landbrug, fiskeri og fremstillingindustri og en stor fremgang i den private servicesektor, både i land- og bykommuner og i alle fem regioner.

CASESTUDIER AF SUCCESVIRKSOMHEDER

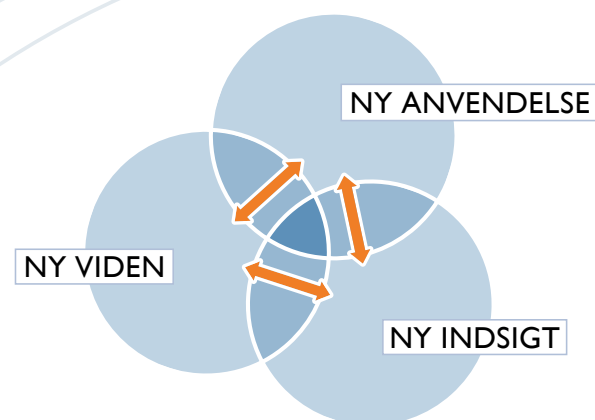
Otte fremstillingsvirksomheder med vækst og overskud, lokaliseret i forskellige dele af landet, men uden for de store byområder, blev undersøgt gennem interview og besøg. Analysen identificerede fire indsatsområder, som virksomhederne arbejder med på forskellige måder og som synes at være vigtige faktorer til deres succes:

1. Gunstig markedsposition
2. Samarbejdsrelationer
3. Opkvalificering og videreuddannelse
4. Virksomhedens image.

Casestudierne peger på, at man som produktionsvirksomhed i et landdistrikt har mulighed for at påvirke alle fire faktorer og dermed selv kan gøre noget for en fortsat gunstig udvikling i virksomheden til trods for de igangværende erhvervsstrukturelle forandringsprocesser, der er ude af hænderne på den enkelte virksomhedsleder. Ikke mindst i forhold til rekruttering af arbejdskraft synes aktiv ledelse at have stor betydning.

33

PROJEKTER 2016

34

NY VIDEN	
Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter – arbejdskraft og jobskabelse. Projektet har til formål at medvirke til en mere nuanceret diskussion af landdistrikters og mindre byers bidrag til vækst og udvikling.	Landdistriktspuljen (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter) – nu Erhvervsstyrelsen
Innovation in Coastal Tourism: Co-creating Competitive Experiences (InnoCoast). Forskningsprojekt om dansk kystturisme. Om udvikling af stedbundne og konkurrencedygtige udendørstilbud, som appellerer til aktive turister på såvel nær- som fjernmarkederne samt hvordan de kulturelle og kulinariske potentialer, som danske kystbyer besidder, omsættes til oplevelsestilbud af internationalt format.	Innovationsfonden og Aalborg Universitet m.fl.
Mere videnskabelig formidling	Internt projekt
Ph.d.-projekt	Internt projekt
NY INDSIGT	
Begivenhedsbaseret befolkningsanalyse og -model. Forskningsprojekt med det formål at forbedre og kvalificere befolkningsfremskrivninger med fokus på flytningen fra by til land	Landdistriktspuljen (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter) – nu Erhvervsstyrelsen
Analyse af fremtidens kompetencebehov i Region Nordjylland – Fremkom 3 (i samarbejde med COWI)	COWI og Region Nordjylland
Oplandsanalyse for Danske Havne. Et analysesystem, som fremover skal kunne analysere danske erhvervshavnens lokal-, regional- og nationaløkonomiske betydning	Danske Havne
Effekten af bison på Bornholm. Undersøgelse af betydningen af bisoner på Bornholm i forhold til turisme og økonomi	Naturstyrelsen
Bryllupsturisme – analyse af potentialet for udvikling af bryllupsturisme på Bornholm, både størrelsesmæssigt og økonomisk	Destination Bornholm
De bornholmske fødevarers betydning. Nøgletal om de enkelte underbrancher	Bornholms Regionskommune
Analyse af effekten af fragtpriensættelser på de samfundsbegrundede ruter til/fra Bornholm	Kontaktrådet for Trafikbetjeningen af Bornholm
Specialversion af Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE® vedr. sundhed, velfærd og velfærdsteknologi	Region Hovedstaden
Specialversion af Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE® vedr. sundhed, velfærd og velfærdsteknologi	Region Sjælland
Opdateret analyse af kritisk masse for kyst- og naturturismen i Danmark	Dansk Kyst- og Naturturisme
Analysedesign til indsamling af viden om cykelturisme	Vejdirektoratet
Forskningsnetværk	Internt projekt
Strategisk projektudvikling	Internt projekt

35

Modeludvikling – udvikling af regionaløkonomiske modeller	Internt projekt
NY INDSIGT	
Folkemødet 2016	Internt projekt
Teamudvikling	Internt projekt
Seminarrække (herunder videnscafé)	Internt projekt
NY ANVENDELSE	
Opdatering og vedligeholdelse af turismemodellen TØBBE/LINE og et regionaliseret turismesatellitregnskab	VisitDenmark
Direkte og afledte effekter af den økonomiske betydning af turismen for hver af de 98 kommuner	VisitDenmark
Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®	STAR, regionerne, BRK og VisitDenmark
Viden & vækst. Kompetenceudviklingsindsats målrettet de bornholmske virksomheder med det formål at tilbyde efteruddannelse med udgangspunkt i virksomhedernes egne behov	Bornholms Vækstforum
Analyse af trafikprojekter med udvalgte cases	Incentive
Effektmåling af den kommunale erhvervsservice i Køge Kommune	Samarbejde med Eskild Hansen Strategibureau for Køge Kommune
Produktivitetsberegninger baseret på det kommunale nationalregnskab	Odense kommune
Dataudtræk og effektberegninger	Niras
Dataudtræk i tabelform	Ejendomsforeningen Danmark
Beregninger i forbindelse med Interreg projektet REACT	Eskild Hansen Strategibureau
Tabeludtræk og beregninger til brug for fremskrivning på lægeefterspørgslen	Yngre Læger
Arbejdskraftbalance for Assens Kommune	Eskild Hansen Strategibureau
Reprogrammering af it-værktøjet ALFRED (modelberegninger af data). Tillægsprojekt vedr. Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®	STAR, regionerne, BRK og VisitDenmark
Detaljeret aggregering af uddannelsesgrupper. Tillægsprojekt vedr. Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®	STAR, regionerne, BRK og VisitDenmark
Peg-og-klik-værktøj for tabeller fra Danmarks Statistik. Tillægsprojekt vedr. Den regionale model for erhverv og beskæftigelse, SAM-K/LINE®	STAR, regionerne, BRK og VisitDenmark
Undervisning i beregnelige generelle ligevægtsmodeller (CGE), en klasse af økonomiske modeller der bruges til at vurdere, hvor en økonomi kan reagere på forskellige ændringer.	Masterkursus på Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet
Strategisk projektudvikling	Internt projekt
Projektpulje	Internt projekt
Lokale netværk	Internt projekt
Overvågning af Bornholms Turisme	Internt projekt
Større kommunikativ gennemslagskraft	Internt projekt

FORMIDLING 2016

VIDENSKABELIGE PUBLIKATIONER (PEER REVIEWED)

Marcussen, C.H. (2016): Visualising the network of cruise destinations in the Baltic Sea – A multidimensional scaling approach. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. Routledge, pp. 1-15.

Marcussen, C.H. (2016): Quantitative analyses in cruise tourism studies. – Kapitel i bogen *Cruise Business Development*. Springer-forlaget. Redigeret af Alexis Papatheanassis.

Zhang, J. and Enemark, A.E. (2016): Factors Influencing Businesses Performance in Hotels and Restaurants. *Asia-Pacific Journal of Innovation in Hospitality and Tourism (APJHT)*, Volume 5, Issue 1, June 2016.

ANDRE FORSKNINGSPUBLIKATIONER

Havtorn Larsen, L. (2016): Rapport: Potentialet for bryllupsturisme på Bornholm. Udarbejdet for Destination Bornholm. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Hedetoft, A. (2016): Den bornholmske fødevareresektor – nøgletal om de enkelte underbrancher. Udarbejdet for Bornholms Regionskommune. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Hedetoft, A., Marcussen, C.H. og Zhang, J. (2016): Analyse af kritisk masse for kyst- og naturturismen i Danmark 2016. Udarbejdet for Dansk Kyst- og Naturturisme. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Hedetoft, A., Marcussen, C.H. (2016): Analyse af effekterne af fragtprienssættelse på de samfundsbegrundede ruter til/fra Bornholm (inkl. bilagsrapport). Analyserapport udarbejdet for Trafikkontakttrådet. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Madsen, B. (2016): Arbejdsmarkedet for social- og sundhedsuddannelser i Region Sjælland – nu og i fremtiden. Udarbejdet for Region Sjælland. København: Center for Regional- og Turismeforskning.

Madsen, B., Jensen, C., Stefaniak, I., Clausen, J., Bentsen, O., Mitze, T.F., Schmidt, T.D. (2016): En begivenhedsbaseret befolkningsanalyse for danske kommuner og byer, 2007-2030. København: Center for Regional- og Turismeforskning.

Madsen, B., Stefaniak, I. og Lange, M. (2016): Fremskrivningsnotat, november 2016 – revideret januar 2017. København: Center for Regional- og Turismeforskning.

Manniche, J., Viemose, J.V.*, Larsen, K.T. (2016): Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter – Arbejdskraft og jobskabelse. Center for Regional- og Turismeforskning, december 2016.
* LB Analyse

Zhang, J. og Jensen, C. (2016): En introduktion til multiplikatorer inden for turisme og dansk praksis på området. København: Center for Regional- og Turismeforskning.

PAPERS OG OPLÆG FOR FORSKERKONFERENCER

Feldthus Andersen, L. og Zhang, J.: Economic effects and policy implications of reducing VAT rates in hotel sector in Denmark – who and what benefits? *The 25th Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research*. D. 28. – 30. september 2016, Turku, Finland.

Havtorn Larsen, L.: From guilt to engagement. Oplæg på the Nordic Ruralities conference, Akureyri, Island, 22.-24.05 2016

Manniche, J., Larsen, K.T., Rømer, L., Petersen, T.: Organizing a Working group at the Nordic Ruralities conference in Akureyri May 22-24 2016, titled "From drain to gain: Investigating the multi-local and relational rural".

Manniche, J.: Multi-locality and relationality: bricks to a new rural development paradigm? Presentation at the Nordic Ruralities conference in Akureyri/Iceland May 22-24 2016.

Marcussen, C.H.: Airbnb at Danish destinations [with an emphasis on Bornholm]. *Travel and Tourism Research Association, TTRA Europe*, Shannon, Ireland, 20.-22.4.2016.

Marcussen, C.H.: Cycle policy, cycle paths on Bornholm and the "Bike the Baltic" project. Presented at meeting about "Bicycle policy in cities" and preparation for panel discussion on "Sport as element of building a city brand", Olsztyn, Poland. 20.09.2016.

Zhang, J. og Marcussen, C. H.: Shared economy accommodation services in coastal vs. city destinations in Denmark. *The 25th Nordic Symposium on Tourism and Hospitality Research*. D. 28.-30. september 2016, Turku, Finland.

ANDRE PRÆSENTATIONER

Feldthus Andersen, L.: Highlights fra WPI i InnoCoast: Naturbaseret oplevelsesturisme. Oplæg på TS / TiD konference d. 11. oktober 2016.

Feldthus Andersen, L.: Center for Regional and Tourism Research. Oplæg på Euroregion Baltic Executive Board på CRT d. 8. juni 2016.

Feldthus Andersen, L.: CRT siden sidst. Præsentation af udviklingen på CRT for Bornholms Vækstforum d. 30. maj 2016.

Feldthus Andersen, L.: Hvad ved vi om vores gæster og hvad siger de om Bornholm? Oplæg på temamøde om turisme, arrangeret af Bornholms Vækstforum d. 30. maj 2016.

Feldthus Andersen, L. og Kaae, B.: Elsker de naturen ihjel? Oplæg på Naturmødet i Hirtshals d. 28. maj 2016.

Feldthus Andersen, L.: Ka æ swår sæ? (Kan det svare sig?). Oplæg på Naturmødet i Hirtshals d. 27. maj 2016.

Feldthus Andersen, L.: Netværksmøde om turisme. Oplæg på Naturmødet i Hirtshals d. 27. maj.

Feldthus Andersen, L.: Paneldeltager i debatten "Må de være her?". Naturmødet i Hirtshals. 28.05.2016.

Feldthus Andersen, L.: A new platform for island studies: Challenges and considerations – a view from CRT and Bornholm. *A New Platform for Island Studies*, workshop på Campus Gotland d. 8. april 2016.

Feldthus Andersen, L. og Havtorn Larsen, L.: Island studies at CRT: When and how? If at all? *A New Platform for Island Studies*, workshop på Campus Gotland d. 7. april 2016.

Feldthus Andersen, L.: Highlights – CRT 2015. *Turismeforskere i Danmark årsmøde* på AAU d. 30. marts 2016.

Feldthus Andersen, L.: Highlights – WPI: Naturbaseret oplevelsesturisme. *InnoCoast kick-off* på AAU d. 29. marts 2016.

Havtorn Larsen, L., Larsen, K.T., Hedetoft, A., Feldthus Andersen, L. og Bennedbak, J.: Et privat fødevareresektor på Bornholm CRT's viden, erfaring og perspektiv. Notat, maj 2016.

Havtorn Larsen, L.: To udvalgte projekter med fokus på udvikling. Præsentation for serviceøkonomer på besøg hos CRT. 09.03.2016.

Havtorn Larsen, L.: Home is where the island heart beats. Præsentation på Workshoppen: *A New Platform for Island Studies*, Campus Gotland, 06.-09.04.2016

Havtorn Larsen, L.: Unges motiver for- og værdien af deres skaberkraft. Præsentation på Videnscafé: *FEST, FORSKNING OG FORBINDELSER*, Rønne 19.09.16

Havtorn Larsen, L., Manniche J.: Fra Stenbrud til Hovedbrud. Præsentation af CRT i forbindelse med Bornholms Kulturuge. Nexø 25.09.16

Larsen, K.T.: Erhvervsuddannelsessystemets komplekse geografi – hvad betyder det for de unge? EUD tema-konference: Hvordan sikrer EUD-reformen et kvalitetsløft? Arrangør: Forsker-praktikernetværket for erhvervsuddannelser og EUD-udvalget ved Danske Erhvervsskoler- og Gymnasier. København. 01.11.2016.

Manniche, Jesper: Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter, oplæg for CRT's bestyrelse, 15.11.2016.

Manniche, J. og Nørgaard Viemose, J.*: Succesfulde produktionsvirksomheder i landdistrikter, Erhvervsstyrelsens Landdistriktskonference 2016, Kobæk Strand. 03.10.2016.
* LB Analyse

Marcussen, C.H. og Zhang, J.: Analysis and assessment of Airbnb in Copenhagen and on Bornholm island. *Collaborative Economy in Experience and Tourism seminar*, 14.09.2016, Roskilde Universitet.

Marcussen, C.H.: Turismeundersøgelser og turismeforskning på CRT. Præsentation for serviceøkonomer på besøg hos CRT. 09.03.2016.

Marcussen, C.H.: Om Airbnb i Danmark 2015-2016. Præsentation ved valgsmøde 17. november 2016 hos VisitDenmark i forbindelse med projekt Innocoast.

Marcussen, C.H.: Attraktioner i Danmark og på Bornholm – udvikling og status. Præsentation på CRT's Videnscafé 23. november 2016, Nexø.

FORMIDLING 2016

ANDET (TV, RADIO, TRYKTE MEDIER, FOLKEMØDET M.M.)

38

Benedbæk, J.: Café giver ny viden til praktikere. Interview til Tv2Bornholm. 23.11.2016.

Feldthus Andersen, L.: Interview til DR P4 Morgen om CRT. 26.01.2016.

Feldthus Andersen, L.: Bornholm bidrager til projekt om kystturisme. Interview til Tv2Bornholm. 01.02.2016.

Feldthus Andersen, L.: Bornholm skal bidrage til bedre kystturisme. Interview til Bornholms Tidende. 05.02.2016.

Feldthus Andersen, L.: Badelande ved kysterne kan ende halvtomme. Interview til Ritzau 03.03.2016. Også omtalt i TakeOff.dk, Skive Folkeblad, Bornholms Tidende, Mja.dk (Midtjyllands Avis), Information, Kristeligt-Dagblad, Den Korte Avis, Fyens Stiftstidende, Folkebladet Lemvig, Mitfyn.dk, B.T., Dagens.dk, Dagbladet Ringkøbing-Skjern, Tv2 Østjylland, Dknyt.dk, Folketidende.dk, Tv2 Nyhederne Online, Sn.dk (Sjællands Nyheder), Ritzau Fokus, Nordjyske.dk, Lolland-Falsters Folketidende, Århus Stiftstidende, Aoh.dk, Newsbreak.dk, Dagbladet Holstebro-Struer, Randers Amtsavis, Tv2Fyn, Mx.dk, Jv.dk og Jyllands-Posten.

Feldthus Andersen, L.: Troels Lunds store kyst-fuser. Interview til B.T. 03.03.2016.

Feldthus Andersen, L.: Billige billetter kan give eksplosiv vækst. Interview til Bornholms Tidende. 13.05.2016.

Feldthus Andersen, L.: Civilsamfundet kan styrke landdistrikter. Interview til Kommunen. 07.05.2016.

Feldthus Andersen, L.: Interview til DR P4 Eftermiddag om Naturmødet. 30.05.2016.

Feldthus Andersen, L., Frølich, M., Havtorn Larsen, L., Benedbæk, J. (2016): Ressourcer og resultater 2015. Årsberetning. Nexø: Center for Regional- og Turismeforskning.

Feldthus Andersen, L.: Lavere færgepriser kan give milliardboost til turismen på Bornholm. TV-indslag i 19:30 Nyhederne, Tv2Bornholm. 13.05.2016. Også omtalt i Bornholms Tidende, DenOffentlige, HORESTA.dk og Transportmagasinet.

Feldthus Andersen, L.: Fra udkant til forkant – et sammenhængende Danmark. Paneldeltager på Folkemødet d. 16.06.2016. Arrangør: Ældre Sagen.

Feldthus Andersen, L.: Vejen til vækst via videregående uddannelser på Bornholm. Oplæg på Folkemødet d. 17.06.2016. Arrangør: Uddannelse på Bornholm.

Feldthus Andersen, L.: Outdoorturisme på Bornholm. Ordstyrer på Folkemødet d. 18.06.2016. Arrangør: Destination Bornholm og Center for Regional- og Turismeforskning.

Feldthus Andersen, L.: CRT: Det skal ny formand fokusere på. Interview til Tv2Bornholm. 30.08.2016.

Feldthus Andersen, L.: Signaturoplevelser skal trække turister til øen. Interview til Tv2Bornholm. 23.09.2016.

Feldthus Andersen, L.: Interview til DR P4 om South Baltic-projekter. 22.10.2016.

Feldthus Andersen, L.: Deltagelse i debatprogrammet 360, Tv2Bornholm om Den nationale strategi for dansk turisme. 03.11.2016.

Feldthus Andersen, L.: CRT får 1,3 millioner kroner til forskning. Interview til Tv2Bornholm. 05.11.2016.

Feldthus Andersen, L.: Økoturisme skal skabe oplevelser og vækst. Interview til Politiken. 09.12.2016.

Feldthus Andersen, L.: Pas på naturen, turisterne kommer. Interview til Politiken. 10.12.2016.

Feldthus Andersen, L.: CRT har måttet undvære to projektmedarbejdere i år grundet langtidssygemelding og ph.d.-afhandling: Vi har måttet løbe lidt stærkere. Interview til portræt af CRT. Bornholms Tidende. 21.12.2016.

Feldthus Andersen, L.: CRT vil gerne selv kunne tilbyde ph.d.-uddannelse. Interview til portræt af CRT. Bornholms Tidende. 21.12.2016.

Havtorn Larsen, L.: Samtalesalon. Arrangør på Folkemødet d. 18.06.2016. Arrangør: Demokratiscenen.

Hedetoft, A.: 360: Bornholm mangler hænder. Debatdeltager i programmet 360, Tv2Bornholm. 07.01.2016.

Hedetoft, A.: Er pendling en god forretning for Bornholm? Interview til Bornholms Tidende. 06.02.2016.

Hedetoft, A.: Skal øens magtelite være en del af lokalsamfundet? Interview til Bornholms Tidende. 06.02.2016.

Hedetoft, A.: Hvad skal du leve af? - når du bliver øbo... Paneldeltager på Folkemødet d. 18.06.2016. Arrangør: Sammenslutningen af Danske Småøer.

Hedetoft, A.: Færre skal opkvalificeres. Interview til Tv2Bornholm. 25.11.2016.

Larsen, KT.: Regioner advarer: Det hæmmer væksten når elever har langt til erhvervsskoler. Interview til Ugebrevet A4. 01.04.2016. Også bragt i Sjællandske Nyheder.

Larsen, KT.: Kortere skolevej skal give flere faglærte. 10.04.2016. Interview til Ugebrevet A4. Også bragt i Avisen.dk, Folketidende.dk, Fagbladet 3F og Bornholms Tidende.

Larsen, KT.: Nyt krav: Unge må flytte fra København til Skagen for at få læreplads. Interview til Avisen.dk. 15.04.2016. Også bragt i DenOffentlige.dk og Bornholms Tidende.

Larsen, KT.: Skal flere videregående uddannelser ud af storbyerne? Paneldeltager på Folkemødet d. 17.06.2016. Arrangør: Danmark på vippen.

Larsen, KT.: Overgange mellem uddannelserne. Paneldeltager på Folkemødet d. 18.06.2016. Arrangør: Uddannelse på Bornholm.

Larsen, KT.: EUD reform: Giver karakterkrav flere og bedre faglærte? Ordstyrer v/ CRT's Videnscafé på Folkemødet d. 18.06.2016. Arrangør: Uddannelse på Bornholm. 2.2.2017.

Madsen, B. (2016): Den trafikale infrastrukturens betydning for erhvervslivet. Beregninger med LINE-modellen for Incentive/DI.

Madsen, B., Zhang, J. m.fl. (2016): Turismens økonomiske betydning i Danmark 2014. Beregninger med LINE-modellen for VisitDenmark.

Manniche, J., Havtorn Larsen, L. og Benedbæk, J.: CRT's Videnscaféer. Organisering af fem caféer i 2016 – februar, april, juni, september og november.

Manniche, J.: Kan fødevarer-iværksættere ændre en samfundsudvikling? Paneldeltager på Folkemødet d. 17.06.2016. Arrangør: Bornholms Landbrug og Gourmet Bornholm, Regional Madkultur.

Manniche, J.: På Bornholm skal konsulenter finde job til ægtefællerne. Interview til Fyns Amts Avis. 19.06.2016.

Manniche, J.: Derfor valgte jeg at arbejde på Bornholm. Interview til portræt af CRT. Bornholms Tidende. 21.12.2016.

Marcussen, C.H.: DSB-kontrol vil næppe holde svenskerne væk fra Louisiana og Tivoli. Interview til Politiken. 04.01.2016.

Marcussen, C.H.: Interview til TV2 Bornholm om udvidelse af Rønne Havn. 07.03.2016.

Marcussen, C.H.: Krydstogtskib lægger for første gang til i lille nordsjællandsk by. Interview til Politiken. 08.05.2016.

Marcussen, C.H.: Hundested modtager sine første krydstogtgæster. Interview til Politiken. 08.05.2016.

Marcussen, C.H.: Rejseadvarsel vil ikke afholde amerikanske turister fra ferie i Danmark. Interview til Jyllands-Posten. 01.06.2016.

Marcussen, C.H.: Krydstogtturismens muligheder på Bornholm. Paneldeltager på Folkemødet d. 17. juni 2016. Arrangør: Socialdemokraterne på Bornholm.

Marcussen, C.H.: Polen er et interessant turistmarked. Interview til Bornholms Tidende. 26.09.2016.

Petersen, T.: Interview til DR P4 Morgen om sin karriere hos CRT, uddannelsesforskning og MOLLY-uddannelsen. 25.-26. januar 2016.

39

UDVALGT PROJEKT 2016:

EFFEKT AF FRAGTPRISNEDSÆTTELSE TIL OG FRA BORNHOLM

40

I 2016 gennemførte CRT en analyse for det bornholmske trafikkontaktråd med det formål at klarlægge effekterne af det forøgede tilskud til nedsættelse af fragtraterne. Tilskuddet til nedsættelsen af taksterne på færgegods er ca. 40 mio. kr. pr. år.

En af undersøgelsens konklusioner er, at hele tilskuddet, i form af reducerede fragtrater, bliver kanaliseret videre til dem der sender fragt med færgen, hvad enten der er tale om vognmænd eller produktionsvirksomheder.

Fragtmængden er steget med 14% fra 2014 til 2016. En del af den stigende fragtmængde skyldes en positiv konjunkturudvikling i perioden, men det skønnes, at 11% af den stigende fragtmængde skyldes de nedsatte fragtrater. Forsigtigt vurderet har prisreduktionen i sig selv derfor givet rederiet en øget fragtom sætning på cirka 3,5 mio. kr.

Som vægtet gennemsnit mellem ruter og typer af enheder har rederiet nedsat listepriserne med knapt 54%. De virksomheder, der selv står for transporten af gods, har indkasseret denne fulde reduktion i fragtraterne. Det er imidlertid relativt få virksomheder, der selv står for transporten. I de fleste tilfælde er fragten udliciteret til en vognmand, og i disse tilfælde er der tale om en forhandling mellem vognmand og virksomhed om fordelingen af fordelen af de reducerede færgefragtpriser.

Øens store fragtkøbere (18 udvalgte virksomheder) er blevet interviewet, og disse virksomheder står for en årlig forsendelse af ca. 13.300 fragtenheder, og samlet set har de opnået en prisreduktion på ca. 13,3 mio. kr. (svarende til en reduktion på ca. 1.000 kr./fragtenhed)

De øvrige virksomheder står for den resterende færgegodstransport, svarende til ca. 18.800 fragtenheder til eller fra Bornholm. Hvis det lidt optimistisk antages, at disse mindre virksomheder kan forhandle de samme fragtrater hjem som øens store fragtkøbere, så har disse virksomheder opnået en prisreduktion på i alt ca. 18,8 mio. kr. Det betyder, at fragtkøbere samlet set **maksimalt** har fået en reduktion i fragtomkostningerne på ca. 32 mio. kr.

I praksis er det imidlertid ikke sandsynligt, at de øvrige (mindre) fragtkøbere har kunnet forhandle samme fragtpreisreduktion som øens store fragtkøbere. En spørgeskemaundersøgelse blandt 87 af øens virksomheder (der repræsenterer 9% af den private beskæftigelse og 12% af den samlede fragtmængde på Bornholm) viser da også, at disse virksomheder i **heldigste fald** har opnået en prisreduktion på 430 kr./fragtenhed. Er dette resultat repræsentativt for gruppen af "øvrige virksomheder",

Rapporten

"Analyse af effekterne af tilskud til fragtpreisnedsættelse på de samfundsbegrundede ruter til/fra Bornholm" <http://crt.dk/udgivelser.aspx?udgld=2722> af Anders Hedetoft og Carl Henrik Marcussen.

har de mere realistisk opnået en samlet reduktion i fragtomkostningerne på ca. 8,1 mio. kr. Under disse forudsætninger har "de store" og "de øvrige" fragtkøbere på og uden for Bornholm altså fået en samlet reduktion i fragtomkostningerne på ca. 21 mio. kr.

Af de 40 mio. kr. der i 2016 er givet i fragttilskud vurderes mellem 32 mio. kr. (et meget optimistisk skøn) og 21 mio. kr. (et mere realistisk skøn) at være givet videre til fragtkøberne. Resten af tilskuddet er i første omgang tilfaldet sælgerne af fragtydelser. Over tid forventes øget konkurrence mellem fragsælgerne at medføre, at en større del af tilskuddet vil gå til fragtkøberne.

41

FRA VORES EGEN VERDEN

BESTYRELSEN PR. 31.12.2016

Center for Regional- og Turismedforskning ledes af en bestyrelse udpeget for 2014-2017 bestående af 7 medlemmer, hvoraf de 6 udpeges af Bornholms Kommunalbestyrelse:

- to medlemmer af Bornholms Kommunalbestyrelse
- ét medlem efter indstilling fra Bornholms Vækstforum
- tre medlemmer, der udpeges ud fra deres faglige kompetencer og forskningsmæssige relevans for CRT's virksomhed.

Desuden udpeger centrets medarbejdere en repræsentant til bestyrelsen.

MEDLEMMER

Lars Erik Jønsson, bestyrelsesformand.
Tidl. viceadministrerende direktør, VisitDenmark.

Kirstine van Sabben, næstformand.
Tidl. selvstændig bygningsmaler.
Medlem af Bornholms Kommunalbestyrelse.

Jonna Nielsen, faglig sekretær, 3F Bornholm.
Medlem af Bornholms Kommunalbestyrelse.

Peter Veslöv, Direktør, Beck Pack Systems A/S.
Indstillet af Bornholms Vækstforum.

Szilvia Gyimóthy, Lektor, Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet.

Bjarne E. Jensen, Tidl. direktør, REG LAB.

Lene Havtorn Larsen, medarbejderrepræsentant.
Konsulent, CRT.

OBSERVATØR

Allan Westh, Arbejdsmarkedschef Center for Erhverv, Uddannelse og Beskæftigelse, Bornholms Regionskommune.

PERSONALE PR. 31.12.2016

Anders Hedetoft
Chefkonsulent; ph.d., cand.agro., HD

- Regional økonomi
- Landdistriktsudvikling
- Erhvervsudvikling med fokus på erhvervsfremme
- Iværksætteri
- Virksomhedssamarbejde og kompetenceudvikling

56 44 00 32 / 30 85 51 83
hedetoft@crt.dk

Birgit M. Jacobsen
Administrativ medarbejder;
merkonom

- Administrativ og økonomisk styring
- Projektadministration
- Bogføring og tidsregistrering (C5)

56 44 00 25 / 30 85 51 72
bmj@crt.dk

Bjarne Madsen
Professor; dr. scient. og cand.oecon.

- Regional økonomi
- Regionale og interregionale modeller (LINE)
- Interregional Social Accounting (SAM og SAM-K)
- Kommunaløkonomi
- Arbejdsmarkeder
- Miljø- og ressourceøkonomi
- Trafik- og transportsystemer

30 85 51 73
bma@crt.dk

Carl Henrik Marcussen
Seniorforsker; Ph.d., MBA

- Turismerelaterede analyser baseret på bl.a. survey-datasæt og registerdata
- Registerbaserede analyser inden for andre relevante områder

56 44 00 27 / 30 85 51 74
marcussen@crt.dk

Irena Stefaniak
Konsulent; cand.polyt.

- Analyser i SAS (basis databehandling) til basisversion og alle specialversioner af CRT's regionale model
- Støtte og teknisk analyse til præsentationssystemet ALFRED
- Oplæring og undervisning i registerdata og SAS

30 85 51 81
is@crt.dk

Jens Clausen
Konsulent; cand.scient./oecon.

- Statistiske analyser
- Databehandling, specielt i forbindelse med databaser
- Udvikling og programmering af værktøjer til dataadgang og -analyse
- Regional- og kommunaløkonomi

30 85 51 84
jens@crt.dk

Jesper Manniche
Seniorforsker; cand.tech.soc.

- Innovation og vidensdynamikker i virksomheder, netværk og klynger
- Fødevarer og oplevelsesøkonomi i landdistrikter
- Regional- og landdistriktspolitik

56 44 00 23 / 30 85 51 75
manniche@crt.dk

Jie Zhang
Seniorforsker; Ph.d. i økonomi

- Udvikling af regionaliserede turismesatellitregnskaber
- Turisme konsekvensanalyser
- Turisme destinationsudvikling
- Regionale økonomiske analyser

30 85 51 76
jie@crt.dk

Julie Bennedbæk
Konsulent; cand.mag.(komm.)

- Udvikling, planlægning, koordinering samt udførelse af CRT's strategiske kommunikation og videnformidling
- Projektledelse af såvel interne som eksterne analyse- og udviklingsprojekter
- Andet projekt- og strategisk udviklingsarbejde

Tlf.: 56 44 00 29 / 30 85 51 71
jb@crt.dk

Karin Topsø Larsen
Ph.d.-studerende v. AAU, Institut for Planlægning
Regional udvikling i perifere områder.

- Vidensdynamikker og regionale innovationsdynamikker i perifere områder
- Regionale kompetencebehov og uddannelsesplanlægning
- Oplevelsesøkonomi
- Kommunikation og vidensdeling

56 44 00 35 / 30 85 51 77
kl@crt.dk

FRA VORES EGEN VERDEN

PERSONALE PR. 31.12.2016

44

Lene Feldthus Andersen
Direktør; MSc, Master of Environmental Management

- Centrets daglige ledelse, strategi og bestyrelsesbetjening samt økonomistyring og personaleudvikling.
  - Eksterne relationer til regionale, nationale og internationale myndigheder, forskningsråd og organisationer
  - Projektgenerering, repræsentation og netværk
- 56 44 00 22 / 30 85 51 79
lfa@crt.dk

Lene Havtorn Larsen
Konsulent; master i oplevelsesledelse

- Kreativitet, netværk, internationale kontakter og projektsamarbejde
  - Oplevelsesøkonomi og oplevelsesledelse med speciale i ledelse af frivillige
  - Udviklings- og læringsrum samt evaluering af læreprocesser
  - Projektansvarlig for udvikling af Master i Oplevelsesledelse i Yderområder (MOLLY)
- 56 44 00 40 / 30 85 51 78
lr@crt.dk

Marianne Ramstedt Frølich
Administrativ medarbejder; merkonom

- Administrativ og økonomisk styring
  - Projektadministration
  - Bogføring og tidsregistrering (C5)
- 56 44 00 20 / 30 85 51 82
mrf@crt.dk

Mette Lange
Studentermedarbejder; stud.polit.

- Databearbejdning
  - Tjekke resultater i modeller og databaser
  - Bistå kunder og samarbejdspartnere
  - Økonometriske analyser
- ml@crt.dk

RESULTATOPGØRELSE I HOVEDTAL

45

I. JANUAR – 31. DECEMBER 2016	2016	2015
	kr.	t.kr.
Nettoomsætning	11.324.228	11.054
Andre driftsindtægter	36	0
Projektløn	5.740.219	5.339
Projektomkostninger	1.746.116	1.816
BRUTTORESULTAT	3.837.928	3.899
Andre eksterne omkostninger	1.470.879	1.445
Personaleomkostninger	2.431.047	2.132
Tab på debitorer	0	0
Afskrivninger af materielle anlægsaktiver	142.137	112
DRIFTSRESULTAT	-206.135	210.098
Finansielle indtægter	500	2
Finansielle udgifter	6.199	0
ÅRETS RESULTAT	-211.834	212
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Overført til egenkapital	-211.834	212
DISPONERET I ALT	-211.834	212

KONTAKT

Center for Regional- og Turismeforskning
Stenbrudsvej 55
3730 Nexø

Tlf.: +45 5644 1144
crt@crt.dk
www.crt.dk

KOLOFON

Årsberetning 2016

Udgiver:
Center for Regional- og Turismeforskning
April 2017

Redaktion:
Marianne Frølich
Lene Feldthus Andersen
Julie Bennedbæk

Layout:
Jane Hamilton